

ARTIKLER

94

**EN MODELL FOR ANALYSE AV
SKATTER VED FORSKJELLIGE
DEFINISJONER AV INNTEKT**

Av Erik Garaas

**A MODEL FOR ANALYSIS OF TAXES
AND ALTERNATIVE DEFINITIONS OF INCOME**

OSLO 1977

ARTIKLER FRA STATISTISK SENTRALBYRÅ NR. 94

**EN MODELL FOR ANALYSE AV
SKATTER VED FORSKJELLIGE
DEFINISJONER AV INNTEKT**

Av Erik Garaas

**A MODEL FOR ANALYSIS OF TAXES
AND ALTERNATIVE DEFINITIONS OF INCOME**

OSLO 1977

ISBN 82 - 537 - 0725 - 8

FORORD

Skatteforskningsgruppen i Statistisk Sentralbyrå har siden slutten av 1960-årene laget flere modeller til hjelp ved skatteanalyser. Denne artikkelen beskriver en modell som har fått navnet LOTTE. Modellen brukes til å analysere virkninger på privat disponibel inntekt og totale skatter ved endringer i skattesatser og formues-/inntekts-definisjoner. Beregningene bygger på oppgaver hentet fra Byråets inntektsstatistikk. Arbeidet med modellen ble satt i gang i 1969/70. Modellen er seinere revidert 3 ganger. I løpet av 1976 ble det laget en ny versjon av modellen. Denne artikkelen gir en kortfattet beskrivelse uten bruk av formler og symboler. Modellens anvendelsesområde illustreres ved hjelp av eksempler.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 6. mai 1977

Odd Aukrust

PREFACE

The Tax Research Section of the Central Bureau of Statistics has developed since the late 1960's, several numerical models and computer programs for analyses within the field of taxation. The present publication deals with the model LOTTE, which has been specifically designed to estimate the effects on after-tax income and total tax revenue resulting from alternative sets of tax rates and definitions of net income and net wealth. The estimates are based on the Income Statistics from the Bureau. The construction of this model was initiated in 1969/70. The model has been updated 3 times. During 1976 an updated and revised version of the model has been constructed. This article describes the main features of the model without use of mathematical notation. Several examples are presented to illustrate the scope of the model.

The Central Bureau of Statistics, Oslo, 6 May 1977

Odd Aukrust

INNHold

	Side
1. Innledning	9
2. Modellen i hovedtrekk	11
2.1 Oversikt	11
2.2 Datamaterialet som beregningene bygger på	12
2.3 Skatteberegningene	15
2.4 Resultattabeller, grupperinger m.v.	15
2.5 Anvendelsesområder	17
2.6 Fremskrivning av materialet	19
3. Bruk av modellen til analyse av enkelte trekk ved skattesystemet i 1973	21
4. Bruk av modellen til analyse av proveny- og fordelings- virkninger av endringer i skattereglene i 1973	33
4.1 Strukturen i enkelte fradragsposter	33
4.2 Proveny- og fordelingsvirkninger av å fjerne visse fradrag	39
4.3 Virkninger av å erstatte fradrag i inntekt med fradrag i skatt	42
5. Forsøk på å fremskrive datamaterialet til 1976	46
5.1 Nærmere om fremskrivningsmetoden	46
5.2 Proveny og fordeling av enkelte skatter	47
5.3 Kan vi stole på beregningene?	53
6. Avsluttende kommentarer	55
Sammen drag på engelsk	57
Referanser	58

CONTENTS

	Page
1. Introduction	9
2. A brief survey of the model	11
2.1 A general view	11
2.2 The data base of the model	12
2.3 Calculation of taxes	15
2.4 Results, classification of units etc.	15
2.5 Fields of application	17
2.6 Updating of the data base	19
3. Using the model to analyse some properties of the Norwegian tax rules of 1973	21
4. Using the model to analyse distributional and revenue effects of hypothetical changes in the Norwegian tax rules of 1973	33
4.1 The structure of the tax deductions	33
4.2 Distributional and revenue effects of removing some of the tax deductions	39
4.3 Effects of replacing deductions from income with deductions from taxes	42
5. Updating of the data base to 1976	46
5.1 Methods in updating the data base	46
5.2 Total revenue and distributions of some taxes	47
5.3 Are the calculations reliable?	53
6. Concluding remarks	55
English summary	57
References	58

TABELLREGISTER

	Side
Tabell	
2. 1. Proveny etter skatteart. 1973	18
2. 2. Proveny etter skatteart. 1974	20
3. 1. Tallet på inntektstakere etter sosioøkonomisk gruppe, nettoinntekt og husholdningstype. 1973	22
3. 2. Skatter etter nettoinntekt. 1973	26
3. 3. Skatter etter husholdningstype. 1973	26
3. 4. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1973	27
3. 5. Skatter etter næring. 1973	27
3. 6. Skatter etter nettoinntekt. 1973	28
3. 7. Skatter etter husholdningstype. 1973	28
3. 8. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1973	29
3. 9. Skatter etter næring. 1973	29
3.10. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og disponibel inntekt. 1973	32
4. 1. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og samlede fradrag. 1973	34
4. 2. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og gjeldsrenter. 1973	35
4. 3. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og fradrag for reiseutgifter. 1973	36
4. 4. Fradrag etter nettoinntekt. 1973	37
4. 5. Fradrag etter husholdningstype. 1973	37
4. 6. Fradrag etter sosioøkonomisk gruppe. 1973	38
4. 7. Fradrag etter næring. 1973	38
4. 8. Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973	41
4. 9. Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973	43
5. 1. Skatter etter nettoinntekt. 1976	51
5. 2. Skatter etter husholdningstype. 1976	51
5. 3. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1976	52
5. 4. Skatter etter næring. 1976	52

INDEX OF TABLES

Table	Page
2. 1. Revenue by type of tax. 1973	18
2. 2. Revenue by type of tax. 1974	20
3. 1. Number of income earners by socio-economic group, net income and type of household. 1973	22
3. 2. Taxes by net income. 1973	26
3. 3. Taxes by type of household. 1973	26
3. 4. Taxes by socio-economic group. 1973	27
3. 5. Taxes by industry. 1973	27
3. 6. Taxes by net income. 1973	28
3. 7. Taxes by type of household. 1973	28
3. 8. Taxes by socio-economic group. 1973	29
3. 9. Taxes by industry. 1973	29
3.10. Number of income earners by net income and disposable income. 1973	32
4. 1. Number of income earners by net income and total deductions. 1973	34
4. 2. Number of income earners by net income and interest payments. 1973	35
4. 3. Number of income earners by net income and deduction for travelling expenses. 1973	36
4. 4. Deductions by net income. 1973	37
4. 5. Deductions by type of household. 1973	37
4. 6. Deductions by socio-economic group. 1973	38
4. 7. Deductions by industry. 1973	38
4. 8. Number of income earners by tax increase and net income. 1973	41
4. 9. Number of income earners by tax increase and net income. 1973	43
5. 1. Taxes by net income. 1976	51
5. 2. Taxes by type of household. 1976	51
5. 3. Taxes by socio-economic group. 1976	52
5. 4. Taxes by industry. 1976	52

1. INNLEDNING

Skatteforskningsgruppen i Statistisk Sentralbyrå har i flere år arbeidet med utvikling av modeller for analyse av ulike sider ved skattleggingen. I tillegg til modellen LOTTE foreligger det 4 andre skattemodeller. Disse er ment å være hjelpemidler ved analyser av skattesystemet og blir i stor grad brukt for å utføre beregninger for departementer, politiske partier, offentlige komitéer og andre. Denne artikkelen presenterer en av disse modellene. Oversikten er enkel og tar sikte på å gi leseren et inntrykk av hvordan modellen fungerer og hva den kan brukes til.

De forskjellige skattemodellene er utviklet for å dekke ulike behov. Alle modellene gjelder skattlegging av personer. LOTTE brukes for å beregne skatter og trygdepremier under ulike definisjoner av inntekt og formue og etter forskjellige skatteregler. Modellen viser virkningene både på totale skatter (provenyet) og på disponible inntekter for de forskjellige grupper av inntektstakere.

Av de andre modellene anvendes to bare til å analysere direkte skatter. Den ene, program SKATT, brukes ved utarbeiding av prognoser for offentlige skatteinntekter ([4] og [5])¹⁾, mens den andre, KFS, er en ren formalisering av reglene for personbeskatning ([10]). Den tredje modellen, INSIDENS, omfatter indirekte skatter og subsidier på forbruksvarer ([1] og [2]). Den siste modellen, SIMSKATT, brukes ved analyser av inntektsfordelingsvirkninger av simultane endringer i direkte og indirekte skatter og subsidier ([3]).

En kort og grei oversikt over disse modellene er gitt i [6] og i vedlegg til [7]. Det gis også eksempler på bruken av dem.

Innholdet i denne presentasjonen er disponert slik at kapittel 2 tar sikte på å dekke modellbeskrivelsen. Kapitlene 3, 4 og 5 gjennomgår forskjellige eksempler på anvendelser av modellen. I kapittel 3 brukes modellen til å analysere enkelte trekk ved det faktiske skattesystem i 1973. Kapittel 4 viser virkningene av å erstatte en del fradrag i inntekt med fradrag i skatt. Det må imidlertid understrekes at valget av illustrasjoner står for Byråets regning. Eksempelene gjelder ikke endringer som det har vært fremmet forslag om å gjennomføre. Kapittel 5 inneholder beregninger av proveny og fordeling av enkelte skattearter i 1976. Disse beregningene bygger på at det opprinnelige datamaterialet er forsøkt ajourført fra 1973 til 1976. Kapittel 6 diskuterer planer for videreutvikling av modellen.

1) Numrene viser til referanselisten på side 58.

Til sammen dekker kapitlene 3, 4 og 5 modellens 3 vanlige bruksområder: Generering av statistisk informasjon som normalt ikke er lett tilgjengelig, beregning av proveny- og fordelingsvirkninger av endringer i skattesystemet og beregning av ajourførte (fremskrevne) opplysninger. Tabellene i artikkelen gir eksempler på de resultattabeller modellen kan gi. Tabellene er i stor grad selvforklarende, og er derfor ikke kommentert i detalj.

Det er mulig å lese kapittel 3 og 4 uavhengig av kapittel 2. Dette kan være aktuelt for lesere som primært er interessert i bruken av modellen til praktiske analyser og i mindre grad i hvordan modellen er konstruert.

2. MODELLEN I HOVEDTREKK

2.1 Oversikt

Artikkelen presenterer en modell for beregning av skatter og trygdepremier under ulike definisjoner av inntekt og formue og etter forskjellige skatteregler. Modellen er spesielt egnet til å belyse virkninger på privat disponibel inntekt og proveny av direkte skatter ved endringer i skattesystemet.

Modellen beregner skatter på individuelle inntekter ifølge oppgaver hentet fra Byråets inntektsstatistikk. Inntektsstatistikken gir opplysninger om inntektsforholdene - representert ved de ulike inntekts-, fradrags- og formuesposter på selvangivelsen - for et representativt utvalg av befolkningen. Statistikken gir mulighet for å beregne skatter ikke bare på basis av de inntektsbegreper som danner skattegrunnet på tellingstidspunktet, men også på skattegrunnlag definert på andre, alternative måter. Skattesystemet vil nemlig være avhengig både av skattereglene, dvs. skattesatser, klassefradrag o.l., og det inntektsbegrep som ligger til grunn for beskatningen. Med dette menes bestemmelser om hvilke inntekter som skal være skattepliktige og hvilke utgifter som skal kunne komme til fradrag. Skattyterens inntektssammensetning har derfor betydning når man skal analysere virkningene av en endring i skattesystemet.

Arbeidet med modellen ble igangsatt i 1969/70. Den første operative versjon bygde på Inntektsundersøkelsen 1967, og er dokumentert i [9]. I 1973 ble modellen vesentlig utvidet, og tilpasset materialet fra Inntektsundersøkelsen 1970. Dette er beskrevet i [8]. Den versjonen som presenteres her bygger på materialet fra Inntektsundersøkelsen 1973. Modellen vil bli tilpasset nytt datamateriale etter hvert som det foreligger. Neste inntektsundersøkelse er planlagt gjennomført for inntektsåret 1976.

I beskrivelsen av modellens virkemåte vil vi foreta en tredeling. Først gjør vi rede for det materialet beregningene bygger på (avsnitt 2.2), dernest fremgangsmåten ved skatteberegningene (avsnitt 2.3) og i avsnitt 2.4 hva slags opplysninger modellen gir. I avsnitt 2.5 drøfter vi hvilke beregninger som kan foretas og hvor pålitelige de er. Avsnitt 2.6 er viet fremskrivningen av datamaterialet.

2.2 Datamaterialet som beregningene bygger på

Materialet består av tre deler:

- (i) Inntekts- og formuesdata for et utvalg av befolkningen.
- (ii) Rutiner for å omdefinere inntekten og/eller formuen ved hvert skattealternativ hvis modellen skal brukes til å studere virkninger av endringer i inntekts- eller formuesbegrepet.
- (iii) Skatteregler, som består av skatteprosenter, progresjonstrinn, fradragbeløp o.l.

Hver av delene behandles mer inngående nedenfor.

2.2.1 Inntekts- og formuesdata

Inntekts- og formuesdata til den versjon av modellen som presenteres her, er som nevnt foran hentet fra Inntekts- og formuesundersøkelsen 1973. Undersøkelsen er stort sett basert på opplysninger fra den ordinære skatteligning 1973 for et utvalg av personlige og ikke-personlige skattytere. I modellen brukes bare opplysningene for de personlige skattytere. Utvalget av personer består av i alt 14 648 inntektstakere. Dette utvalget er sammensatt av to grupper. Den ene delen består av alle inntektstakere som inngår i et tilfeldig utvalg av private husholdninger. Denne delen omfatter i alt 8 963 inntektstakere. Den andre delen består av alle inntektstakere som i 1972 hadde inntekt og/eller formue større enn fastsatte beløp, pluss alle inntektstakere som var gift med en av disse inntektstakerne, pluss alle inntektstakere som var forsørget av og bodde sammen med en av disse inntektstakerne. Disse grensene var nettoinntekt ved ordinær statsskatteligning pluss særfradrag større enn kr 150 000, eller nettoformue ved kommuneskatteligningen i bostedskommunen større enn kr 900 000. Denne delen omfattet i alt 5 685 inntektstakere.

For de personlige inntektstakere som er med i undersøkelsen har en - i tillegg til opplysningene fra selvangivelseeskjemaet - innhentet opplysninger om direkte skatter (inkludert medlemsavgift til folketrygden), forsørgerstønad, inntekt ved sjømannsskatteordningen, pensjonsgivende inntekt i og utenfor tjenesteforhold, pensjonsgivende næringsinntekt fra Byråets Skattestatistikk Inntektsåret 1973 og opplysninger om økonomiske bidrag fra sosialhjelpen fra Byråets Sosialhjelpstatistikk 1973. Videre har en beregnet det mottatte barnetrygdbeløp for 1973.

I programmet slås de to gruppene sammen ved at husholdningsutvalget "blåses opp" og legges til utvalget med høy inntekt/formue. Oppblåsningsfaktorer er beregnet for tallet på skattytere, størrelsen på inntekts- og fradragspostene og størrelsen på formues- og gjeldspostene.

Oppblåsningsfaktorene er beregnet ut fra henholdsvis tallet på personlige skattytere og samlet nettoinntekt og nettoformue ved kommuneskatteligningen 1973 i henhold til skattestatistikken.

2.2.2. Inntektsdefinisjoner

For hver inntektstaker som er med i undersøkelsen har vi oversikt over husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe, alder, ekteskapelig status m.v. Videre har vi opplysninger om alle inntekts-, fradrags- og formuesposter samt gjeld på selvangivelsen. Disse opplysningene kan kombineres slik at det er mulig å bygge opp nye inntektsbegreper som skatten skal regnes av. Eksempler på endringer i inntektsbegrepet kan være:

- (1) fradrag for gjeldsrenter oppheves,
- (2) inntekt av egen bolig betraktes ikke lenger som skattepliktig,
- (3) øvre og nedre grense for størrelsen av minstefradraget bortfaller,
- (4) eventuelle kombinasjoner av flere slike endringer.

Innenfor rammen av de opplysninger vi har om inntektstakerne kan vi danne nye inntektsbegrep ved å endre inntekts- og fradragsposter. Vi kan altså lett finne virkningen av at eksisterende fradrag faller bort. Det er derimot vanskeligere å konstruere nye fradragsposter. Vi har ofte lite informasjon om størrelsen og fordelingen av disse fradragene på de ulike skattytere.

2.2.3. Skatteregler

Svært ofte vil vi bruke modellen for å sammenligne flere alternative skattesystemer. Ved hvert skattealternativ kan man beregne følgende typer av standardfradrag og skatter:

- (i) Minstefradrag. Minstefradraget beregnes som en bestemt prosent av bl.a. lønnsinntekt, inntekt av håndverks- og husflidsarbeid i hjemmet, ytelser fra folketrygden, tjenestepensjon og livrenter. Fradraget kan begrenses oppad og nedad. Hvis posten for virkelige fradrag er større enn det beregnede minstefradrag, vil virkelige fradrag bli trukket fra i inntekten.
- (ii) Oppgjørsfradrag. Dette fradraget beregnes i denne sammenheng analogt med minstefradraget. Oppgjørsfradraget beregnes på grunnlag av lønns- og pensjonsinntekter.
- (iii) Særfradrag. Skattytere med særfradrag ved ligningen i 1973, kan gis et fradrag i inntekten. Fradraget utgjør normalt samme prosent som skattyterens særfradrag i 1973 utgjorde av særfradragssatsen i 1973. En som fikk et halvt særfradrag i 1973, forutsettes altså bare å få halvparten av det nye fradraget.

- (iv) Proporsjonal skatt. Denne skatten beregnes av nettoinntekt ved kommuneskatteligningen. Man kan ha et fradrag i inntekt avhengig av skatteklasse. Skatten beregnes med en fast proSENTSATS, i praksis ofte summen av skatteproSENTene til kommuneskatt, fellesskatt og (eventuell) særskatt til utviklingshjelp.
- (v) Progressiv skatt. Skatten beregnes av nettoinntekt ved statskatteligningen, og tilsvarer inntektsskatt til staten. Hver skatteklasse kan ha sin progresjonsskala, med opptil 14 trinn. Det kan ikke gis fradrag i inntekt eller skatt, men skattesatsen på nederste progresjonstrinn kan være 0.
- (vi) Pensjonsdel av folketrygdpremien. Avgiften beregnes særskilt for pensjongivende inntekt i og utenfor tjeneste (dvs. lønn m.v.) og pensjongivende inntekt i næring. Det kan fastsettes en øvre og en nedre grense for pensjongivende inntekt og avtrappingssats for inntekter nær nedre grense.
- (vii) Sykedel av folketrygdpremien. Avgiften beregnes av nettoinntekt ved statsskatteligningen med en nedre og øvre grense for skattbar inntekt og avtrappingssats for inntekter nær nedre grense.
- (viii) Generell skatterutine. For å gjøre modellen elastisk nok til å behandle forskjellige skattealternativer, er det lagt inn en "generell" skatterutine. Rutinen beregner skatt etter en progressiv skattetabell, én for hver klasse. Skattegrunlaget kan velges etter behov. Det kan gis fradrag både i inntekt og skatt, avhengig av skatteklasse. Denne rutinen kan f.eks. benyttes til å beregne progressiv formuesskatt, ved at skattegrunlaget defineres lik nettoformue.
- (ix) Barnetrygd. Fra inntektsundersøkelsen kjenner vi antall barn med barnetrygd i husholdningen. For barn født i 1973 kjenner vi også fødselsdatoen. Ved hjelp av disse opplysningene og barnetrygdsatsene beregnes det barnetrygdbeløpet som tilfaller hver husholdning. Barnetrygden kan trekkes fra inntektsskatten; husholdninger med lave inntekter kan derved få negativ skatt.
- (x) Forsørgerstønad. Størrelsen fastsettes på grunnlag av antall forsørgede barn mellom 17 og 20 år i 1973. Forsørgerstønadene blir, som barnetrygden, regnet som negativ skatt.
- (xi) Formuesskatt. Skatten regnes av nettoformue, slik denne er registrert ved undersøkelsen. Skatten beregnes proporsjonalt, og det kan gis fradrag i formue.

Disse 11 skatte- og fradragsrutinene, kombinert med muligheten til å definere skattegrunlaget for hver av dem etter eget ønske, gir et bra

utgangspunkt for å analysere endringer i skattesystemet.

2.3 Skatteberegningene

I modellen behandles selvangivelsesskjemaene for én og én husholdning om gangen. I henhold til de angitte spesifikasjonene omdefineres om nødvendig følgende typer skattegrunnlag:

- nettoinntekt ved kommuneskatteligningen
- nettoinntekt ved statsskatteligningen
- pensjonsgivende inntekt i og utenfor tjeneste og pensjonsgivende inntekt i næring
- nettoformue
- beregningsgrunnlaget for den generelle skatterutine.

Dette gjøres én gang for hvert skattealternativ: Derneft brukes de 11 foran nevnte skatte- og fradragsrutiner for å beregne samlet skatt under hvert alternativ for hver inntektstaker. For å beskrive ett skattealternativ i forhold til hovedalternativet (referansesystemet) avleder vi forskjellen i skatt i kroner, altså merskatten ved dette alternativet. Merskatten kan selvfølgelig være både positiv og negativ (dvs. redusert skatt) for de ulike skattytere ved de forskjellige alternativene.

Skatteberegningene modifiseres noe når det gjelder beskatning av ektefeller som begge har inntekt. Som hovedregel vil de ektefeller som ble felles lignet i 1973 bli felles lignet i modellen (altså uavhengig av om de leverte ett eller to selvangivelsesskjemaer). Tilsvarende vil ektefeller med særskilt ligning i 1973 bli særskilt lignet ved beregningene. Dersom det er ønskelig, kan vi imidlertid fravike dette hovedprinsippet. Det gir mulighet for å analysere virkningene av at ektefeller velger felles eller særskilt ligning under gitte skatteregler og skattesatser. Særskilt lignede barn og andre forsørgede personer som ble særskilt lignet i 1973, vil bli særskilt lignet av modellen. De blir imidlertid medregnet ved beregning av forsørgerens barnetrygd.

2.4 Resultattabeller, grupperinger m.v.

I modellen beregnes skatt under hvert alternativ og differansen i skatt mellom de øvrige alternativene og alternativ 1 (hovedalternativet) for hver inntektstaker gruppert etter kjennetegnene inntekt, husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næringsgruppe. Videre beregnes gjennomsnittsskatt i kroner og i prosent av inntekten, for inntektstakerne etter disse kjennetegnene.

Grupperingen av kjennetegnene er i stor grad i overensstemmelse med den som er brukt i Inntektsundersøkelsen 1973.

Vi har følgende grupperinger:

(i) Sivilstand:

- ugift
- gift
- tidligere gift (dvs. enke/-mann, skilt eller separert)

I tabellene grupperes ikke inntektstakere etter dette kjennetegnet, men det kan være aktuelt ved enkelte typer skatteberegninger.

(ii) Husholdningstype:

- Enslig
- Enslig forsørger
- Ektepar uten barn
- Ektepar med 1 barn
- Ektepar med 2 barn
- Ektepar med 3 barn
- Ektepar med 4 eller flere barn¹⁾
- Andre

Husholdning er definert slik at den omfatter en enslig person eller et ektepar med tillegg av eventuelle barn og andre personer som er forsørget av og som har samme bopel som disse, uten hensyn til om noen av de forsørgede personer har vært lignet i 1973 eller ikke.

(iii) Sosioøkonomisk gruppe:

- Næringsdrivende
- Lønnstakere
- Trygdede og pensjonister
- Andre (dvs. personer uten inntekt, personer med formuesinntekt, skoleelever/studenter m.v.)

(iv) Næringsgruppe:

- Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst
- Bergverksdrift, industri, kraft- og vannforsyning, bygge- og anleggsvirksomhet
- Varehandel, hotell- og restaurantdrift, transport og lagring m.v.
- Offentlig og privat tjenesteyting m.v.
- Uoppgitt, ingen næring.

Resultattabellene dannes på grunnlag av de kjennetegn som er beskrevet foran. Det er flere typer av resultattabeller, vi har kalt dem tabellgruppe I, II, III, A, B og C. I kapittel 3, 4 og 5 er det gitt eksempler på en del slike tabeller.

Tabellgruppe I, II og III

Tabellgruppe I gir tallet på inntektstakere etter nettoinntekt ved statsskatteligningen, sosioøkonomisk gruppe og husholdningstype. Nettoinntekt kan evt. byttes med en inntekts-, formues-, fradrags- eller

1) I tabellene er dette kalt ektepar med 4 barn.

gjeldspost. Tabellen gir da antall inntektstakere etter størrelsen på denne posten, sosioøkonomisk gruppe og husholdningstype.

Tabellgruppe II gir tallet på inntektstakere etter disponibel inntekt, sosioøkonomisk gruppe og husholdningstype. Disponibel inntekt er definert som nettoinntekt minus den skatt som er beregnet under alternativet. Vi får altså én tabell for hvert skattealternativ.

Tabellgruppe III gir for hvert alternativ en tabell hvor antall inntektstakere er kryssgruppert etter nettoinntekt og disponibel inntekt.

Tabellgruppe A

Tabellene gir beregnet skatt under hvert alternativ, både i kroner og i prosent av nettoinntekt ved statsskatteligningen slik den er definert under alternativ 1. Inntektstakerne grupperes i separate tabeller etter inntektsklasse, husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring. Videre beregnes totalt skattebeløp under hvert alternativ. Alternativ 1 blir altså brukt som et referansesystem i forhold til de andre alternativene.

Tabellgruppe B

Tabellgruppe B gir - som tabellgruppe A - tall for beregnet skatt. Tabellene er treveisgrupperte: etter husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og inntektsgruppe.

Tabellgruppe C

Dersom det regnes med mer enn ett skattealternativ, vil hvert alternativ bli sammenlignet med alternativ 1. Tabellgruppe C, "spredningstabellene", gir tallet på husholdninger som har fått endret skatt ved en overgang fra det ene skattesystem til det andre, og hvor stor denne endring i skatt er. Skattyterne er gruppert etter inntekt, husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring.

2.5 Anvendelsesområder

Resultatene av beregninger ved hjelp av modellen bygger på restriktive forutsetninger. Det er derfor ikke sikkert at de vil gi uttrykk for de faktiske virkningene av en skatteomlegging. En viktig forutsetning er at inntektene før skatt tas som gitt og upåvirket av skattesystemet. Det regnes altså ikke med noen tilpasning eller reaksjon fra skattyternes side på endringer i f.eks. fradragsregler. Spesielt antas arbeidstilbud og inntektsfastsettelse upåvirket ved en endring i marginals kattene.

Modellen vil ikke nødvendigvis gi et korrekt bilde av fordelingen av disponible inntekter i den private sektor, i og med at alle beregninger er basert på inntekter registrert ved skatteligningen, og opplysninger fra Byråets sosialhjelpsstatistikk. Foruten de inntekter som ulovlig er unndratt beskatning, har vi heller ikke oppgaver over alle skattefrie ytelser fra folketrygden og andre skattefrie inntekter.

Den type endringer i skattesystemet som kan analyseres ved hjelp av modellen, er selvsagt begrenset av de opplysninger som finnes i inntektsstatistikken. Det er f.eks. mulig å beregne virkningen av at fradragsposter faller bort, idet slike fradragsposter vil være registrert i statistikken, men ikke nødvendigvis av at nye fradragsposter innføres. Det er heller ikke mulig å beregne skatt av inntekter som hittil har vært skattefrie, da de som regel ikke er registrert i datamaterialet.

Dersom vi ønsker å bruke modellen til å studere slike endringer, må vi prøve å anslå disse inntekts- og fradragspostene. Det må da tas hensyn til at størrelsen på postene ofte vil være avhengig av skattyterens øvrige inntekter og fradrag, husholdningstype og sosioøkonomiske gruppe.

Det følger av det som er sagt ovenfor, at svært omfattende omlegninger av skattesystemet neppe vil kunne behandles tilfredsstillende med denne modellen.

Ved skatteberegningene har det ikke vært mulig å behandle alle skatteregler like nøyaktig. Dette skyldes delvis at ikke alle nødvendige opplysninger foreligger, delvis at man har ment at det nødvendige merarbeidet ikke ville stå i forhold til det man ville vinne med en mer raffinert modell.

Det vil videre bli feil som følge av at materialet i undersøkelsen bygger på en utvalgsundersøkelse som "blåses opp" slik at det skal dekke hele befolkningen. Tabellen nedenfor viser provenyanslag som er beregnet av modellen på 1973-materialet etter de faktiske skatteregler i 1973.

Tabell 2.1. Proveny etter skatteart. 1973

Skatteart	Beregnet	Faktisk	Feilprosent
	Mill. kr	Mill. kr	
Inntektsskatt til staten	3 097	3 063	1,11
Kommune- og fellesskatt	10 249	10 287	-0,37
Sykedel av folketrygdpremien ...	2 052	2 037	0,74
Pensjonsdel av folketrygdpremien	3 494	3 497	0,09
Barnetrygd	1 364	1 361	0,22
Formuesskatt til staten	161	149	8,05
Formuesskatt til kommunene	369	377	-2,12

K i l d e : NOS Skattestatistikk. Inntektsåret 1973.

I flere av tilfellene foran, er skattegrunnlaget beregnet med en lavere feilprosent enn selve skatteprovenyet. Det er derfor rimelig å tro at provenyet ved skatt etter andre regler enn de faktisk realiserste vil være i noenlunde overensstemmelse med det en kan vente, i hvert fall når det gjelder endringer som ikke er svært omfattende i forhold til det faktiske system i 1973.

Det er antakelig rimelig å tro at den vesentlige del av avviket mellom faktiske og beregnede skattetall skyldes at beregningene bygger på en utvalgsundersøkelse og ikke en totaltelling.

2.6 Fremskrivning av materialet

Materialet fra inntektsundersøkelsene vil være flere år gammelt når det kan tas i bruk. For mange anvendelser vil det da være nærmest foreldet. Dette henger sammen med at det i denne perioden har vært sterk vekst i priser og inntekter. For å bøte på dette, har vi forsøkt å fremskrive materialet. Vi forsøker på denne måten å simulere de resultater vi ville fått hvis det hadde blitt gjennomført en inntektsundersøkelse det året vi fremskriver til. Det materialet som beregningene nå bygger på har vi forsøkt å ajourføre fra 1973 og fram til 1976. Når vi har stoppet i 1976, henger det sammen med at for 1976 har vi opplysninger i form av oppgaver over innbetalt skatt, nasjonalregnskap og stats- og trygderegnskaper. Dette er materiale som gir holdepunkter for fremskrivningen. I avsnitt 2.5 gjorde vi rede for en del forhold ved modellen som kunne forklare avvikene mellom beregnede og faktiske størrelser i 1973. Ved fremskrivning til 1976 blir denne usikkerheten naturlig nok forsterket, som følge av selve fremskrivningsprosessen.

Fremskrivningen vil skje på flere fronter. Alle poster på hver enkelt inntektstakers selvangivelse fremskrives i takt med den endringen en antar har funnet sted. Tallet på inntektstakere fremskrives slik at det svarer til situasjonen på fremskrivningstidspunktet. I praksis vil utviklingen av inntekts- og fradragspostene fra 1973 til 1976 kunne være svært forskjellig for ulike husholdninger. For husholdninger med samme kjennetegn for sosioøkonomisk gruppe, næring, husholdningstype og eventuelt inntektsgruppe vil utviklingen være mer lik. Dette bør vi ta hensyn til ved fremskrivningen av de enkelte inntekts- og formuesposter. I praksis vil vi først og fremst skille mellom ulike sosioøkonomiske grupper, både når det gjelder inntektsutviklingen og antall inntektstakere innen hver gruppe. Vi benytter oss derfor av anslag for veksten i:

- (i) tallet på selvstendige,
- (ii) tallet på lønnstakere,
- (iii) tallet på trygdede,
- (iv) inntekt for selvstendige,
- (v) lønn for lønnstakere,
- (vi) trygd for trygdede.

De tre første går altså på veksten i tallet på inntektstakere, de tre siste på inntektsutviklingen. For perioden 1975 til 1976 har vi foretatt en ytterligere oppdeling i inntektsvekst for jordbrukere og inntektsvekst for selvstendige utenom jordbruk.

For å gi et inntrykk av den fremskrivningsfeilen vi gjør, gjengir vi beregnede og faktiske provenytall for 1974.

Tabell 2.2. Proveny etter skatteart. 1974

Skatteart	Beregnet	Faktisk	Feil- prosent
	Mill. kr	Mill. kr	
Inntektsskatt til staten	3 564	3 441	3,57
Kommune- og fellesskatt	11 864	11 876	-0,10
Sykedel av folketrygdpremien	2 176	2 243	-2,99
Pensjonsdel av folketrygdpremien	3 418	3 430	-0,35

K i l d e : NOS Skattestatistikk Inntektsåret 1974.

Tilsvarende tall for 1976 finnes i avsnitt 5.2. Formuesskatten er ikke forsøkt fremskrevet, fordi det finnes få holdepunkter for å beregne formuesveksten. Barnetrygden er ikke beregnet. I og med at tallet på barn med barnetrygd har sunket, ville fremskrivning i forhold til veksten i tallet på inntektstakere føre helt galt av sted. Det er dessverre vanskelig å fremskrive på annen måte.

Vi ser av tabellen at feilprosenten for inntektsskatt til staten er høyere enn de andre feilprosentene. Forklaringen kan være at enten overvurderes inntektsveksten for de grupper som har høy inntekt, eller så overvurderes veksten i tallet på inntektstakere med høy inntekt. Begge faktorer kan, enten alene eller sammen, føre til at inntektsskatt til staten blir relativt sterkere overvurdert enn de andre skatteartene. Vi har imidlertid ikke hatt tilstrekkelig materiale til å foreta ulike fremskrivninger av inntekt og sysselsetting for de forskjellige inntektsgrupper. Resultatene kan imidlertid gjøre det betenkelig å fremskrive materialet svært mange år fremover, eller å foreta svært detaljerte analyser på et fremskrevet materiale.

3. BRUK AV MODELLEN TIL ANALYSE AV ENKELTE TREKK VED SKATTESYSTEMET I 1973

Dette kapitlet er viet det faktiske skattesystem i 1973. På mange måter er dette kanskje ikke særlig interessant i dag, så mange år etter. Originalmaterialet fra 1973 tillater oss imidlertid å foreta til dels svært detaljerte analyser med en rimelig grad av sikkerhet. Resultatene skulle gi uttrykk for sentrale trekk ved skattesystemene både i 1973 og i dag. I kapittel 5 vil vi fremskrive datamaterialet til 1976 for å gjøre beregningene noe mer aktuelle.

De forskjellige typer skatter og avgifter som inngår i modellen, er behandlet i avsnitt 2.2.3. Modellen har beregnet de utlignede skatter på personlige skattytere i 1973, og fordelingen på de enkelte skattytere etter flere kjennetegn. I alt "blåses" materialet opp til 2 209 045 inntektstakere, som fordeles etter sosioøkonomisk gruppe, nettoinntekt og husholdningstype slik som vist i tabell 3.1.

Tallet på personlige skattytere i skattestatistikken i 1973 var 1 901 734. Enheten skattyter i skattestatistikken er imidlertid definert forskjellig fra enheten inntektstaker i inntekts- og formuesstatistikken. Bare personer som er ilagt skatt eller er registrert med pensjonsgivende inntekt er regnet som skattytere. Når det gjelder fordelingen av de enkelte skatter på inntektstakerne, er dette vist i tabell 3.2-3.9. Inntektsbegrepet i disse tabellene er nettoinntekt ved statsskatteligningen pluss eventuelt særfradrag.

Nedenfor er det gitt en oversikt over skatteartene i 1973.

Kommune- og fellesskatt utgjorde i 1973 (maksimalt) 23 prosent av nettoinntekt ved kommuneskatteligningen, med klassefradrag i inntekten på kr 4 000 i skatteklasse 1 og kr 8 000 i klasse 2. Av tabell 3.2 ser vi at kommune- og fellesskatt stiger med økende inntekt. I prosent av nettoinntekt ved statsskatteligningen vil den stige fra 4,8 prosent til 21,1 prosent. Det skyldes at klassefradragene regnet som prosent av inntekten avtar. Den gjennomsnittelige skatteprosenten vil vokse med inntekten, men gå mot 23 prosent som øvre grense. Kommuneskatten er altså en progressiv skatt når vi ser alle inntektsnivåer under ett, det er derimot en proporsjonal skatt for den del av inntekten som overstiger klassefradraget.

Tabell 3.1. Tallet på inntektstakere etter sosioøkonomisk gruppe, nettoinntekt og husholdningstype. 1973

	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	I alt
SELVSTENDIGE										
Enslig	6 749	14 369	7 047	2 948	2 067	1 188	610	900	137	36 015
Enslig forsørger	1 172	1 172	1 172	1 173	590	2	-	1	16	5 298
Ektepar uten barn ...	4 701	15 851	16 746	12 050	4 443	1 798	2 970	1 826	2 339	62 724
Ektepar med 1 barn ..	1 762	8 801	8 214	4 700	1 769	2 068	1 489	1 195	769	30 767
Ektepar med 2 barn ..	2 056	4 696	7 920	6 162	3 236	1 476	597	1 483	504	28 130
Ektepar med 3 barn ..	2 054	3 812	8 502	4 109	2 058	1 183	886	1 481	124	24 209
Ektepar med 4 barn ..	2 349	4 400	4 105	2 349	1 467	294	590	15	373	15 942
Andre	293	587	586	-	1	-	-	-	8	1 475
I alt	21 136	53 688	54 292	33 491	15 631	8 009	7 142	6 901	4 270	204 560
LØNNSTAKERE										
Enslig	58 017	97 276	115 158	33 114	7 912	2 354	889	312	71	315 103
Enslig forsørger	29 010	43 366	26 956	4 690	1 758	588	3	296	10	106 677
Ektepar uten barn ...	13 777	76 233	123 436	71 825	18 198	5 898	5 307	1 522	1 554	317 750
Ektepar med 1 barn ..	21 105	51 587	74 741	42 214	15 545	4 692	2 648	1 204	826	214 562
Ektepar med 2 barn ..	17 009	37 526	55 699	55 975	20 234	8 209	2 942	902	1 687	200 183
Ektepar med 3 barn ..	10 264	15 542	32 827	23 151	9 095	3 525	889	595	465	96 353
Ektepar med 4 barn ..	9 090	8 795	13 484	8 794	3 815	883	295	6	357	45 519
Andre	879	4 102	1 758	586	-	-	-	-	4	7 329
I alt	159 151	334 427	444 059	240 349	76 557	26 149	12 973	4 837	4 974	1 303 476

Tabell 3.1 (forts.). Tallet på inntektstakere etter sosioøkonomisk gruppe, nettoinntekt og husholdningstype. 1973

	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	I alt
TRYGDEDE										
Enslig	99 621	186 062	25 787	2 351	882	302	17	307	25	315 354
Enslig forsørger	9 084	18 166	2 344	293	1	-	-	2	4	29 894
Ektepar uten barn ...	12 895	94 946	33 120	8 510	2 057	602	4	20	59	152 213
Ektepar med 1 barn ..	1 172	5 276	4 397	1 465	293	1	-	-	-	12 604
Ektepar med 2 barn ..	586	2 932	1 465	294	586	1	-	-	-	5 864
Ektepar med 3 barn ..	-	1 174	586	-	1	1	-	-	-	1 762
Ektepar med 4 barn ..	293	586	1 465	-	-	-	-	-	-	2 344
Andre	1 758	2 637	293	-	-	-	-	-	-	4 688
I alt	125 409	311 779	69 457	12 913	3 820	907	21	329	88	524 723
ANDRE										
Enslig	44 549	7 924	1 483	619	55	49	37	48	102	54 866
Enslig forsørger	31 657	7 622	881	2	1	2	2	-	9	40 176
Ektepar uten barn ...	2 644	1 471	2 942	13	31	34	23	26	88	7 272
Ektepar med 1 barn ..	19 115	1 177	-	4	5	3	1	-	18	20 323
Ektepar med 2 barn ..	21 194	1 469	2	4	3	2	2	4	322	23 002
Ektepar med 3 barn ..	17 651	588	1	1	4	2	2	1	10	18 260
Ektepar med 4 barn ..	11 485	293	2	-	4	-	-	1	15	11 800
Andre	294	293	-	-	-	-	-	-	-	587
I alt	148 589	20 837	5 311	643	103	92	67	80	564	176 286

Inntektsskatt til staten ble i 1973 utlignet etter følgende satser og trinn:

		Nettoinntekt		Skatt på høyeste inntekt i foregående intervall	Skatteprosent på resten av inntektsbeløpet
		Pst.	Kr	Kr	Pst.
<u>Skatteklasse 1</u>					
Av de første kr	18 000 ...	0	0 - 18 000	-	0
" " neste "	12 000 ...	10	18 000 - 30 000	0	10
" " "	15 000 ...	15	30 000 - 45 000	1 200	15
" " "	15 000 ...	20	45 000 - 60 000	3 450	20
" " "	15 000 ...	25	60 000 - 75 000	6 450	25
" " "	25 000 ...	30	75 000 - 100 000	10 200	30
" " "	25 000 ...	35	100 000 - 125 000	17 700	35
" " "	50 000 ...	40	125 000 - 175 000	26 450	40
" " "	100 000 ...	45	175 000 - 275 000	46 450	45
Av overskytende beløp	50	275 000 og over	91 450	50
<u>Skatteklasse 2</u>					
Av de første kr	27 000 ...	0	0 - 27 000	-	0
" " neste "	18 000 ...	10	27 000 - 45 000	0	10
" " "	15 000 ...	15	45 000 - 60 000	1 800	15
" " "	15 000 ...	20	60 000 - 75 000	4 050	20
" " "	15 000 ...	25	75 000 - 90 000	7 050	25
" " "	30 000 ...	30	90 000 - 120 000	10 800	30
" " "	30 000 ...	35	120 000 - 150 000	19 800	35
" " "	50 000 ...	40	150 000 - 200 000	30 300	40
" " "	100 000 ...	45	200 000 - 300 000	50 300	45
Av overskytende beløp	50	300 000 og over	95 300	50

Inntektsskatt til staten er altså klart progressiv. Av tabell 3.2 fremgår det at statsskatten svarer til 16,0 prosent av inntekten i inntektsgruppe kr 100 000 - 124 999, men hele 24,9 prosent av inntekten i inntektsgruppe kr 125 000 og over. Det henger sammen med at gjennomsnittsinntekten i gruppen kr 100 000 - 124 999 er kr 109 350, mens den for høyeste inntektsgruppe er hele kr 180 867. For alle inntektsgrupper, unntatt gruppen kr 125 000 og mer, utgjør kommune- og

fellesskatt et større beløp enn statsskatten. Gruppert etter kjennetegnene husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring, vil for alle grupper av inntektstakere kommune- og fellesskatten være større enn statsskatten.

Avgiften til folketrygden består av to deler, pensjonsdelen og sykedelen. Pensjonsdelen var i 1973 5,4 prosent av pensjongivende inntekt i og utenfor tjeneste (dvs. lønnsinntekt m.v.) og 13,9 prosent av pensjongivende inntekt i næring. Minstegrense for avgiftsplikt var kr 4 000, og maksimumsgrense var kr 102 000 i årsinntekt. For avgift av næringsinntekt fikk medlemmet fradrag ved skatteligningen det etterfølgende år for den del av avgiften som oversteg medlemsavgiften regnet etter satsen for lønnsinntekt ("fradragsberettiget del av medlemsavgift til folketrygden"). Sykedelen ble regnet av nettoinntekt ved statskatteligningen. Minstegrensene var kr 4 000 i skattekasse 1 og kr 8 000 i skattekasse 2, med maksimumsgrense kr 102 000. Avgiftssatsen var 3,8 prosent.

Av tabellene 3.3 - 3.5 ser vi at pensjonsdelen utgjør en større del av inntekten enn statsskatten for nær sagt alle inntektstakere. Unntakene er gruppene andre og trygdede i tabell 3.5, samt inntektstakere i næringene tjenesteyting og annet - uoppgitt i tabell 3.5. For gruppen trygdede skyldes dette at det betales skatt, men ikke folketrygdpremie av pensjons- og trygdeinntekter. Inntektstakere i tjenesteyting har så høy gjennomsnittsinntekt at statsskatten utgjør en større del av inntekten enn pensjonsdelen. I tabell 3.2 ser vi at både pensjons- og sykedel stiger (er ikke avtagende) med økende inntekt til og med inntektsgruppe kr 85 000 - 99 999, for så å avta. Dette skyldes naturlig nok at det er en maksimumsgrense på kr 102 000 for avgiftsplikt. Inntektstakere med inntekt over kr 102 000 betaler altså avgift etter maksimumsgrensen. For selvstendige i tabell 3.4 utgjør pensjonsdelen om lag dobbelt så stor andel av inntekten som for lønntakere, samtidig som andelen er lavere for sykedelen. Forklaringen på dette er at pensjonsavgiften er lavere for lønnsinntekter m.v. enn for næringsinntekt. De inntektstakere som er gruppert som lønntakere har lønnsinntekter som hovedinntektskilde, slik at hoveddelen av deres inntekter blir avgiftsbelagt med en lavere sats.

Tabell 3.2. Skatter etter nettoinntekt. 1973

Nettoinntekt	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Kr								
0 - 9 999 ..	4,8	0,0	4,6	2,2	149	0	142	67
10 000 - 24 999 ..	14,6	0,5	5,4	3,7	1 975	67	728	498
25 000 - 39 999 ..	18,7	3,4	6,3	3,8	5 902	1 056	1 975	1 196
40 000 - 54 999 ..	19,7	5,8	6,6	3,8	9 030	2 658	3 024	1 738
55 000 - 69 999 ..	20,4	8,3	6,8	3,8	12 330	5 009	4 138	2 298
70 000 - 84 999 ..	20,8	10,9	7,2	3,8	15 796	8 265	5 477	2 879
85 000 - 99 999 ..	21,0	13,6	7,7	3,8	19 094	12 339	7 048	3 457
100 000 - 124 999 ..	20,9	16,0	6,9	3,5	22 741	17 496	7 575	3 867
125 000 og mer	21,1	24,9	4,4	2,1	38 163	45 036	8 032	3 879

Tabell 3.3. Skatter etter husholdningstype. 1973

Husholdningstype	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Enslig	17,9	4,6	5,0	3,6	2 897	746	809	583
Enslig forsørger .	16,3	2,6	5,1	3,7	2 456	393	777	552
Ektepar uten barn	18,3	5,7	5,9	3,7	5 501	1 714	1 773	1 118
Ektepar med 1 barn	19,1	6,2	6,8	3,7	6 100	1 973	2 173	1 187
Ektepar med 2 barn	19,1	6,6	7,1	3,7	6 833	2 348	2 541	1 322
Ektepar med 3 barn	18,8	5,8	8,0	3,7	6 176	1 920	2 642	1 222
Ektepar med 4 barn	18,3	6,4	7,9	3,6	5 106	1 779	2 209	1 002
Andre	14,3	2,1	6,5	3,7	2 343	338	1 055	597

Tabell 3.4. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1973

Sosioøkonomisk gruppe	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Selvstendige	19,1	8,7	11,8	3,6	7 548	3 431	4 664	1 412
Lønnstakere	19,2	5,5	6,0	3,8	6 040	1 739	1 896	1 184
Trygdede	12,8	1,5	0,6	3,4	1 375	159	64	367
Andre	11,3	4,6	3,6	2,7	628	254	200	151

Tabell 3.5. Skatter etter næring. 1973

Næring	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Kom- mune- fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Jordbruk, skogbruk, fiske	17,9	4,7	10,8	3,8	5 008	1 309	3 028	1 052
Industri etc.	19,1	5,4	6,7	3,8	6 539	1 857	2 300	1 288
Varehandel og transport	19,0	5,8	7,1	3,7	5 489	1 681	2 059	1 074
Tjenesteyting	19,7	7,3	6,3	3,7	7 169	2 649	2 277	1 342
Annet - uoppgitt ..	12,7	2,0	1,3	3,3	1 217	196	122	319

Tabell 3.6. Skatter etter nettoinntekt. 1973

Nettoinntekt	Skatt i prosent av inntekt			Skatt pr. inn- tektstaker. Kroner		
	Formuesskatt		Barne- trygd ¹⁾	Formuesskatt		Barne- trygd ¹⁾
	Kommune	Stat		Kommune	Stat	
Kr						
0 - 9 999	0,8	0,3	-9,0	26	8	-278
10 000 - 24 999	0,5	0,1	-3,4	61	12	-456
25 000 - 39 999	0,4	0,1	-2,4	116	31	-762
40 000 - 54 999	0,4	0,1	-2,1	204	53	-948
55 000 - 69 999	0,8	0,4	-2,0	494	238	-1 204
70 000 - 84 999	1,0	0,4	-1,6	790	324	-1 199
85 000 - 99 999	1,2	0,5	-0,9	1 097	491	-828
100 000 - 124 999	2,2	1,2	-1,2	2 366	1 314	-1 261
125 000 og mer	3,5	3,1	-0,6	6 246	5 641	-1 024

1) Barnetrygd regnes som negativ skatt.

Tabell 3.7. Skatter etter husholdningstype. 1973

Husholdningstype	Skatt i prosent av inntekt			Skatt pr. inn- tektstaker. Kroner		
	Formuesskatt		Barne- trygd ¹⁾	Formuesskatt		Barne- trygd ¹⁾
	Kommune	Stat		Kommune	Stat	
Enslig	0,7	0,3	-	112	46	-
Enslig forsørger	0,5	0,3	-6,4	79	51	-967
Ektepar uten barn	0,9	0,4	-	261	110	-
Ektepar med 1 barn	0,5	0,2	-0,9	155	65	-289
Ektepar med 2 barn	0,5	0,2	-3,8	171	82	-1 367
Ektepar med 3 barn	0,6	0,3	-8,5	210	90	-2 785
Ektepar med 4 barn	0,7	0,3	-17,0	206	98	-4 743
Andre	0,2	0,0	-2,4	35	4	-388

1) Barnetrygd regnes som negativ skatt.

Tabell 3.8. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1973

Sosioøkonomisk gruppe	Skatt i prosent av inntekt			Skatt pr. inntektstaker. Kroner		
	Formuesskatt		Barne-trygd ¹⁾	Formuesskatt		Barne-trygd ¹⁾
	Kommune	Stat		Kommune	Stat	
Selvstendige	2,2	1,1	-3,2	880	427	-1 268
Lønnstakere	0,3	0,1	-2,4	84	28	-745
Trygdede	0,9	0,2	-1,8	96	22	-190
Andre	3,0	2,6	-3,3	167	144	-185

1) Barnetrygd regnes som negativ skatt.

Tabell 3.9. Skatter etter næring. 1973

Næring	Skatt i prosent av inntekt			Skatt pr. inntektstaker. Kroner		
	Formuesskatt		Barne-trygd ¹⁾	Formuesskatt		Barne-trygd ¹⁾
	Kommune	Stat		Kommune	Stat	
Jordbruk, skogbruk, fiske	1,9	0,6	-4,1	544	175	-1 157
Industri etc.	0,4	0,1	-2,4	124	48	-828
Varehandel og transport ..	0,7	0,4	-2,5	203	102	-723
Tjenesteyting	0,4	0,2	-2,2	162	77	-806
Annet - uoppgitt	1,2	0,6	-2,1	114	53	-199

1) Barnetrygd regnes som negativ skatt.

Tabellene 3.6 - 3.9 viser størrelsen på formuesskatt og barne-trygd. Formuesskatt betales både til stat og kommune. Til kommunen betales det etter en maksimalsats på 1 prosent, med et skattefritt fra- drag i formuen på kr 40 000. Formuesskatt til staten er progressiv etter følgende tabell:

Skattbar formue	Formuestrinn		Skatt på høyeste formue i foregående inter- vall	Skatte- sats på resten av for- mues- beløpet		
	Skattekl. 1	Skattekl. 2		Kr	Pst.	
	Kr	Pst.	Kr	Kr	Pst.	
Første 250 000 .	0,4		76 000-325 000	101 000-350 000	-	0,4
Neste 250 000 .	0,8		326 000-575 000	351 000-600 000	1 000	0,8
Overskytende beløp	1,2		576 000 og mer	601 000 og mer	3 000	1,2

Det er klassefradrag i formuen på kr 75 000 i skatteklasse 1 og kr 100 000 i skatteklasse 2.

Tabell 3.6 viser at det er nær sammenheng mellom høy inntekt og høy formue. Inntektstakere i laveste inntektsgruppe har en gjennomsnittlig skattbar formue på kr 2 600. Inntektstakere i høyeste inntektsgruppe har en gjennomsnittlig skattbar formue på kr 624 000. Ved hjelp av tabellene 2.6 og 3.2 kan vi beregne forholdet mellom gjennomsnittlig skattbar formue og gjennomsnittlig nettoinntekt innen hver inntektsgruppe.

Nettoinntekt	Gjennom- snittlig skattbar formue (1)	Gjennom- snittlig netto- inntekt (2)	(1) : (2)
0 - 9 999	2 600	3 104	0.84
10 000 - 24 999	6 100	13 527	0.45
25 000 - 39 999	11 600	31 561	0.37
40 000 - 54 999	20 400	45 838	0.45
55 000 - 69 999	49 400	60 441	0.82
70 000 - 84 999	79 000	75 942	1.04
85 000 - 99 999	109 700	90 924	1.21
100 000 - 124 999	236 600	108 809	2.17
125 000 og mer	624 600	180 867	3.45

Med unntak for de 2 laveste inntektsgruppene er forholdet mellom formue og inntekt økende med stigende inntekt. Det kan være flere mulige forklaringer på dette. Høy inntekt kan gjøre det mulig å bygge opp en stor formue, samtidig som en stor formue i seg selv kan gi en høy formuesavkastning. Det er antakelig ikke urimelig å tenke seg at inntektstakere med stor formue lettere kan plassere formuen med stor relativ avkastning enn inntektstakere med mindre formue. Formuesskatten i prosent av inntekten stiger med økende inntekt, med unntak av de to laveste inntektsgrupper, som følge av sammenhengen mellom inntekt og formue. Dersom inntektstakerne grupperes etter kjennetegn som husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring, er det tre trekk ved formuesfordelingen vi spesielt merker oss:

- i) formuesfordelingen er uavhengig av husholdningstype,
- ii) selvstendige er den av de tre sosioøkonomiske hovedgrupper som har størst gjennomsnittsformue,
- iii) inntektstakere i jordbruk, skogbruk og fiske har den høyeste gjennomsnittsformue, gruppert etter næring.

Tabellene 3.6 - 3.9 viser også hvordan barnetrygdytelsene fordeler seg på de ulike grupper av befolkningen. I 1973 var barnetrygden kr 550 for 1 barn, kr 2 200 for 2 barn, kr 4 400 for 3 barn, kr 6 820 for 4 barn og med ett tillegg på kr 2 640 for hvert av de etterfølgende barn under 16 år. Enslige forsørgere har imidlertid rett til trygd for ett barn mer enn det faktiske barnetall. I tabellene har barnetrygdytelsene negativt fortegn, det henger sammen med at vi betrakter barnetrygden som en negativ skatt. Tabell 3.6 viser at tallet på barn under 16 år stort sett stiger med økende inntekt. Tabellene 3.8 og 3.9 forteller at selvstendige er den sosioøkonomiske gruppe som har flest barn, og at inntektstakere i jordbruk, skogbruk og fiske har flest barn under 16 år, gruppert etter næring.

I det følgende vil vi nøye oss med å betrakte de 4 hovedkomponentene i det norske skattesystem, nemlig inntektsskatt til kommune og fellesskatt, inntektsskatt til staten, sykedel og pensjonsdel av folketrygdavgiften. Tabell 3.10 gir en kryssgruppering av inntektstakerne etter nettoinntekt og disponibel inntekt.

Disponibel inntekt er her definert som nettoinntekt minus de 4 skatte- og avgiftsartene nevnt foran. Ifølge tabell 3.10 har 53 prosent av inntektstakerne en nettoinntekt lavere enn kr 25 000, og 79 prosent mindre enn kr 40 000. I skattestatistikken er det registrert 43 prosent og 74 prosent i disse inntektsgruppene. Samtidig har 74 prosent en disponibel inntekt lavere enn kr 25 000, og hele 96 prosent har en disponibel inntekt lavere enn kr 40 000. Tabellene 3.1 og 3.10 inneholder opplysninger om tallet på inntektstakere innen hver av gruppene. Dette bør en ha i mente når en vurderer gruppegjennomsnittene i tabellene 3.2 - 3.9.

Tabell 3.10. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og disponibel inntekt. 1973

Disponibel inntekt	Nettoinntekt, kr										I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer		
Kr											
0 - 9 999	454 285	89 414	3	-	-	-	-	-	-	-	543 702
10 000 - 24 999	-	631 317	461 426	7 650	1	-	-	-	-	-	1 100 394
25 000 - 39 999	-	-	111 690	277 666	76 919	4 433	594	-	-	-	471 302
40 000 - 54 999	-	-	-	2 080	19 180	29 775	17 131	4 186	6	-	72 358
55 000 - 69 999	-	-	-	-	11	947	2 465	7 850	1 701	-	12 974
70 000 - 84 999	-	-	-	-	-	2	13	100	4 915	-	5 030
85 000 - 99 999	-	-	-	-	-	-	-	10	1 773	-	1 783
100 000 - 124 999	-	-	-	-	-	-	-	1	698	-	699
125 000 og mer	-	-	-	-	-	-	-	-	803	-	803
I alt	454 285	720 731	573 119	287 396	96 111	35 157	20 203	12 147	9 896	2 209 045	

4. BRUK AV MODELLEN TIL ANALYSE AV PROVENY- OG FORDELINGSVIRKNINGER AV ENDRINGER I SKATTEREGLENE I 1973¹⁾

Kapitlene foran viser at modellen kan brukes til å belyse et stort antall regelendringer. I dette kapitlet skal vi se endringer i skattereglene for (i) samlede fradrag, (ii) fradrag for gjeldsrenter og (iii) fradrag for reiseutgifter. Generelt knytter det seg stor interesse til fradragspostene, og i avsnitt 4.1 ser vi på størrelsen av fradragene hos forskjellige inntektstakere, gruppert etter kjennetegnene inntekt, husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring. Avsnitt 4.2 behandler proveny- og fordelingsvirkninger av å fjerne alle fradragene; og avsnitt 4.3 viser virkningene av skattesystemer hvor fradrag i inntekt erstattes av fradrag i skatt. Dette fradraget i skatt utgjør en bestemt prosent av det tidligere fradrag i inntekt. Fradragsprosenten fastlegges slik at summen av de utlignede skatter blir uforandret, systemene er altså det vi kan kalle provenyekvivalente.

4.1 Strukturen i enkelte fradragsposter

Hensikten med dette avsnittet er å belyse to spørsmål. Nemlig hvem som har slike fradragsposter som vi betrakter, og hvor store de er. Tabellene 4.1 - 4.3 gir tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og størrelsen på fradragene. Tabell 4.1 viser at bare de færreste inntektstakere har fradrag som samlet utgjør mer enn 10 000 kroner. For renteutgifter er selvfølgelig tallet lavere (tabell 4.2), mens praktisk talt alle har reiseutgifter mindre enn kr 10 000 (tabell 4.3). Modellen beregner de samlede fradrag til 11 671 mill. kr, gjeldsrentene til 3 042 mill. kr og fradragsberettigede reiseutgifter til 698 mill. kr.

Tabell 4.4-4.7 gir fradrag i prosent av inntekt, og fradrag i kroner fordelt etter kjennetegnene inntektsgruppe, husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring.

1) Valget av illustrasjoner står for Byråets regning. Eksemplene gjelder ikke endringer som det har vært fremmet forslag om å gjennomføre.

Tabell 4.1. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og samlede fradrag. 1973

Samlede fradrag	Nettoinntekt, kr									125 000 og mer	I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999			
Kr											
0 - 9 999	446 605	697 823	512 663	228 399	60 201	13 895	9 179	2 455	1 654	1 972 874	
10 000 - 24 999	5 569	20 235	57 769	56 301	32 016	16 488	7 977	5 690	4 138	206 183	
25 000 - 39 999	298	1 766	1 772	2 363	2 074	2 959	2 380	2 712	1 752	18 076	
40 000 - 54 999	293	300	300	11	895	596	315	328	1 263	4 301	
55 000 - 69 999	589	297	5	5	10	886	13	306	208	2 319	
70 000 - 84 999	297	1	6	299	6	5	11	12	393	1 030	
85 000 - 99 999	3	1	295	5	4	8	8	10	71	405	
100 000 - 124 999	1	294	4	1	596	9	7	311	79	1 302	
125 000 og mer	630	14	305	12	309	311	313	323	338	2 555	
I alt	454 285	720 731	573 119	287 396	96 111	35 157	20 203	12 147	9 896	2 209 045	

Tabell 4.2. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og gjeldsrenter. 1973

Gjeldsrenter	Nettoinntekt, kr										I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer		
Kr											
0 - 9 999	451 007	716 886	565 741	278 541	88 691	29 786	17 456	7 868	5 935	2 161 911	
10 000 - 24 999	1 769	3 236	6 176	8 236	6 190	4 146	2 093	3 010	2 266	37 122	
25 000 - 39 999	4	297	592	303	23	601	321	330	834	3 305	
40 000 - 54 999	299	4	6	3	595	301	7	305	142	1 662	
55 000 - 69 999	588	4	1	300	9	6	11	303	360	1 582	
70 000 - 84 999	296	1	297	3	7	5	7	4	43	663	
85 000 - 99 999	3	2	-	3	2	6	4	11	30	61	
100 000 - 124 999	4	296	297	-	593	4	1	3	58	1 256	
125 000 og mer	315	5	9	7	1	302	303	313	228	1 483	
I alt	454 285	720 731	573 119	287 396	96 111	35 157	20 203	12 147	9 896	2 209 045	

Tabell 4.3. Tallet på inntektstakere etter nettoinntekt og fradrag for reiseutgifter. 1973

Fradrag for reiseutgifter	Nettoinntekt, kr									I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	
Kr										
0 - 9 999	454 285	720 145	573 119	286 810	96 111	35 156	20 202	12 147	9 889	2 207 864
10 000 - 24 999	-	586	-	586	-	1	1	-	7	1 181
25 000 og mer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I alt	454 285	720 731	573 119	287 396	96 111	35 157	20 203	12 147	9 896	2 209 045

Tabell 4.4. Fradrag etter nettoinntekt. 1973

Nettoinntekt	Fradrag i prosent av inntekt			Fradrag pr. inntektstaker. Kroner		
	Sam- lede fra- drag	Gjelds- renter	Reise- ut- gifter	Sam- lede- fra- drag	Gjelds- renter	Reise- ut- gifter
Kr						
0 - 9 999	65,9	18,6	0,8	2 033	575	25
10 000 - 24 999	25,0	3,3	1,5	3 375	441	197
25 000 - 39 999	18,9	3,8	1,6	5 942	1 191	499
40 000 - 54 999	16,7	4,5	1,2	7 658	2 038	571
55 000 - 69 999	18,1	6,0	1,0	10 925	3 643	578
70 000 - 84 999	21,0	9,2	0,7	15 944	6 944	567
85 000 - 99 999	19,6	9,7	0,4	17 804	8 860	368
100 000 - 124 999	25,5	14,6	0,3	27 776	15 895	380
125 000 og mer	22,4	12,8	0,4	40 511	23 050	683

Tabell 4.5. Fradrag etter husholdningstype. 1973

Husholdningstype	Fradrag i prosent av inntekt			Fradrag pr. inntektstaker. Kroner		
	Sam- lede fra- drag	Gjelds- renter	Reise- ut- gifter	Sam- lede fra- drag	Gjelds- renter	Reise- ut- gifter
Enslig	17,3	2,1	1,1	2 804	334	180
Enslig forsørger	22,3	3,7	1,2	3 370	559	178
Ektepar uten barn	18,5	4,5	1,0	5 582	1 348	287
Ektepar med 1 barn	20,8	5,9	1,3	6 646	1 870	428
Ektepar med 2 barn	22,4	7,0	1,4	8 028	2 487	518
Ektepar med 3 barn	32,4	13,6	2,1	10 640	4 478	679
Ektepar med 4 barn	25,6	7,7	1,3	7 167	2 158	371
Andre	30,5	7,9	2,3	4 973	1 290	380

Tabell 4.6. Fradrag etter sosioøkonomisk gruppe. 1973

Sosioøkonomisk gruppe	Fradrag i prosent av inntekt			Fradrag pr. inntektstaker. Kroner		
	Samlede fra-drag	Gjelds-renter	Reise-ut-gifter	Samlede fra-drag	Gjelds-renter	Reise-ut-gifter
Næringsdrivende etc. ...	32,8	17,5	0,3	12 968	6 897	123
Lønnstakere	17,9	3,5	1,6	5 653	1 117	508
Trygdede	24,3	2,5	0,1	2 610	267	8
Andre	28,7	3,6	0,8	1 589	201	42

Tabell 4.7. Fradrag etter næring. 1973

Næring	Fradrag i prosent av inntekt			Fradrag pr. inntektstaker. Kroner		
	Samlede fra-drag	Gjelds-renter	Reise-ut-gifter	Samlede fra-drag	Gjelds-renter	Reise-ut-gifter
Jordbruk, skogbruk, fiske	27,0	11,0	0,3	7 566	3 078	89
Industri etc.	18,7	4,9	1,5	6 397	1 677	529
Varehandel og transport	22,7	7,4	1,5	6 541	2 126	438
Tjenesteyting	19,1	4,5	1,4	6 929	1 653	502
Annet - uoppgitt	24,8	2,7	0,2	2 373	258	19

Samlede fradrag i kroner vokser sterkt med økende inntekt. I prosent av inntekten er variasjonen mye mindre. For gjeldsrenter og reiseutgifter er derimot mønstret noe annet. Gjeldsrentene stiger sterkt både i kroner og i prosent av inntekt. I prosent av samlede fradrag utgjør gjeldsrentene gjennomsnittlig 13 prosent i inntektsgruppe kr 10 000 - 24 999, 33 prosent i inntektsgruppe kr 55 000 - 69 999 og hele 57 prosent i inntektsgruppen kr 100 000 - 124 999. Reiseutgiftene i kroner er konstante (eller svakt avtagende) med økende inntekt, regnet i prosent av inntekten er de klart avtagende. Dette henger naturlig nok sammen med at prisen på samme transporttjeneste er uavhengig av kjøpernes inntekt. Tallene tilslører det faktum at de reelle kostnadene kan stige med økende inntekt, ved at de bare gir uttrykk for de fradragsberettigede reisekostnadene. Selv om inntektstakeren bruker privatbil, vil ligningsmyndighetene normalt bare godta fradrag for tilsvarende offentlige transportmidler.

Til sammen utgjør gjeldsrenter og fradragsberettigede reiseutgifter 19 prosent av de samlede fradrag for inntektsgruppen kr 10 000 - 24 999, 39 prosent for gruppen kr 55 000 - 69 999 og 59 prosent for gruppen kr 100 000 - 124 999.

Et interessant forhold i tabell 4.5 er at fradragene er størst for ektepar med 3 barn. Fra tabell 3.3 vet vi at ektepar med 2 barn har den høyeste gjennomsnittsinntekten, slik at det ikke kan være konklusjonen fra tabell 4.4 om sammenhengen mellom inntekt og fradrag som kan være avgjørende. Forklaringen må ligge i at grupper med store fradrag relativt sett er sterkere representert i husholdningstypen ektepar med 3 barn enn i de andre husholdningstypene. Tabellene 4.6 og 4.7 viser at dette spesielt gjelder for selvstendige og inntektstakere i jordbruk, skogbruk og fiske. Disse gruppene skiller seg også ut ved at de har spesielt store fradrag for gjeldsrenter, samtidig som de har noe mindre i fradragsberettigede reiseutgifter enn de andre gruppene.

4.2 Proveny- og fordelingsvirkninger av å fjerne visse fradrag

På samme måten som i foregående avsnitt, deles fradragene i samlede fradrag, fradrag for gjeldsrenter og fradrag for reiseutgifter. La alternativ 1 betegne det faktiske skattesystem i 1973, alternativ 2 et system som avviker fra det faktiske ved at fradragsretten for alle fradrag bortfaller, alternativ 3 avviker fra det faktiske ved at adgangen til å trekke fra gjeldsrenter oppheves og alternativ 4 ved at fradrag for reiseutgifter oppheves. Vi belyser virkningen av disse

skatteendringene ved å beregne den merskatt de ville gi i forhold til det faktiske system i 1973. De totale inntekter til det offentlige av de skattearter vi har med, ble beregnet til 18 892 mill. kr under det gjeldende system. Dersom alle fradrag oppheves (alternativ 2), ville provenyet øke med 4 761 mill. kr. Det vil si med 25,2 prosent av samlet skatt i 1973. Hvis gjeldsrentene oppheves (alternativ 3) øker provenyet med 1 407 mill. kr, som tilsvarer 7,4 prosent. Dersom fradraget for reiseutgifter (alternativ 4) oppheves, øker provenyet med 274 mill. kr. Det tilsvarer 1,5 prosent av samlet skatt i 1973.

Tabell 4.8 viser hvordan skatteendringen slår ut for inntektstakere i forskjellige inntektsgrupper. Innenfor hver inntektsgruppe er inntektstakerne gruppert etter differansen mellom skatt under det alternative og det faktiske skattesystem (merskatten).

Tallene i tabell 4.8 viser at det først og fremst er inntektstakere i de øverste inntektsgruppene som taper mye på en slik skatteendring. Dette har sin forklaring i to forhold. For det første er størrelsen av fradraget økende med stigende inntekt. Dette er nærmere diskutert i avsnitt 4.1, hvor vi fant at dette spesielt gjaldt postene samlede fradrag og fradrag for gjeldsrenter. For det andre er marginalskatten økende med økende inntekt. Begge disse effektene trekker i samme retning, og forklarer resultatene i tabell 4.8.

På samme måten som i avsnitt 4.1 kan vi gruppere inntektstakerne etter husholdningstype, sosioøkonomisk gruppe og næring. Slike tabeller gir imidlertid ikke informasjon utover det vi allerede har fra avsnitt 4.1.

Tabell 4.8. Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973

Merskatt	Nettoinntekt, kr									I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	
Alle fradrag oppheves										
Uendret	239 892	6 450	593	593	3	297	-	296	18	248 142
1 - 99	34 014	26 960	1	-	-	1	1	-	-	60 977
100 - 499	139 866	222 130	2 935	591	295	1	2	1	-	365 821
500 - 999	25 793	225 373	45 154	2 356	307	8	5	5	9	299 010
1 000 - 1 499	4 397	125 449	154 458	35 198	2 360	16	13	5	6	321 902
1 500 - 1 999	1 468	53 647	122 821	39 887	7 342	598	596	303	33	226 695
2 000 - 3 999	4 689	46 607	191 685	138 049	40 211	8 848	4 727	932	143	435 891
4 000 eller mer	4 166	14 115	55 472	70 722	45 593	25 388	14 859	10 605	9 687	250 607
Fradrag for gjeldsrenter oppheves										
Uendret	419 351	529 902	270 309	83 034	22 667	5 927	3 279	1 251	1 215	1 336 935
1 - 99	11 136	62 704	40 445	11 722	4 989	883	297	4	10	132 190
100 - 499	15 241	82 346	127 480	69 749	14 379	2 659	1 190	314	385	313 743
500 - 999	2 930	26 970	60 369	46 600	16 712	3 245	2 946	606	98	160 476
1 000 - 1 499	1 762	9 678	31 650	23 159	9 385	5 285	1 478	7	389	82 793
1 500 - 1 999	1 174	4 108	18 759	16 706	6 168	2 940	3 233	1 482	698	55 268
2 000 - 3 999	884	2 645	17 022	26 394	13 216	7 368	3 845	2 415	1 548	75 337
4 000 eller mer	1 807	2 378	7 085	10 032	8 595	6 850	3 935	6 068	5 553	52 303
Fradrag for reiseutgifter oppheves										
Uendret	436 405	556 611	332 498	154 047	50 363	17 230	13 116	8 257	6 459	1 574 986
1 - 99	9 672	43 960	21 977	7 035	1 465	297	4	-	7	84 417
100 - 499	7 328	97 887	152 708	81 185	24 931	11 170	4 133	1 517	697	381 556
500 - 999	587	17 585	35 169	26 961	14 073	4 404	2 061	2 070	1 678	104 588
1 000 - 1 499	293	1 758	18 167	10 550	2 641	587	295	6	94	34 391
1 500 - 1 999	-	1 172	6 740	3 516	1 465	880	589	295	338	14 995
2 000 - 3 999	-	1 758	5 567	3 516	1 173	587	4	1	315	12 921
4 000 eller mer	-	-	293	586	-	2	1	1	308	1 191

4.3 Virkninger av å erstatte fradrag i inntekt med fradrag i skatt

Det faktiske skattesystem i 1973 gav anledning til å føre forskjellige utgiftsposter til fradrag i inntekt ved beskatningen. Dette avsnittet behandler virkningen av å erstatte fradrag i inntekt med fradrag i skatt. Disse fradragene i skatt settes lik en andel av det tidligere fradrag i inntekt. Andelen bestemmes for hvert alternativ slik at totalt proveny blir uendret i forhold til de faktiske regler i 1973. Et slikt opplegg ble fulgt i 1975 da skattefri banksparing ble erstattet med sparing med skattefradrag. Fradraget i skatt utgjorde 35 prosent av sparebeløpet. Denne endringen ble anslått til å gi en økning på vel 100 mill. kr i det offentliges skatteinntekter.

Totalt proveny i 1973 ble beregnet til 18 892 mill. kr. Dette systemet tas som utgangspunkt for sammenligningen med 3 alternative skattesystemer. Det første alternativet består i at samlede fradrag i inntekt oppheves, og 42,4 prosent av de samlede fradrag gis som reduksjon i skatten. Det gir 3 mill. kr mer i proveny enn det faktiske system. Det andre alternativet går ut på at fradrag for gjeldsrenter oppheves, og 47,0 prosent av gjeldsrentene gis som reduksjon i skatt. Dette gir 1 mill. kr i økt proveny. Dersom fradrag for reiseutgifter oppheves og 39,3 prosent av reiseutgiftene gis som reduksjon i skatten, medfører dette uendret proveny.

Slike omlegginger vil være gunstige for de inntektstakere som har en marginalsatt som er mindre enn de nevnte fradragprosentene. Tabell 4.9 viser denne sammenhengen mellom "mer skatt" og inntektsgruppe. Inntektsintervallene i tabell 4.9 faller ikke helt sammen med progresjonsgrensene ved statsskattberegningen. Inntektsgrupperingen i tabell 4.9 er foretatt på grunnlag av nettoinntekt ved statsskatteligningen pluss eventuelle særfradrag, slik dette faktisk ble definert i 1973. Skattesystemer hvor en del av fradragene kan trekkes fra i skatt har da større inntektsutjevnenende virkning enn systemer som gir adgang til fullt fradrag i inntekt. Det skyldes selvfølgelig at under et progressivt skattesystem vil "fradragprosenten" bli høyere enn marginalsakten for inntektstakere med lav inntekt og lavere for inntektstakere med høy inntekt, når systemene skal være provenyekvivalente.

Tabell 4.9. Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973

Merskatt	Nettoinntekt, kr									I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	
42,4 prosent av samlede fradrag som fradrag i skatt										
Kr										
-4 000 eller mer	586	-	-	-	1	-	-	-	4	591
-3 999 - -2 000	2 347	2 639	-	1	-	-	-	-	-	4 987
-1 999 - -1 500	587	5 275	588	-	-	-	-	-	-	6 450
-1 499 - -1 000	4 397	20 525	3 816	1	1	-	-	-	-	28 740
-999 - -500	10 845	101 110	61 541	5	-	1	-	-	-	173 502
-499 - -100	117 560	505 873	285 451	62 721	2	1	1	2	-	971 611
-99 - -1	17 011	21 404	205 832	94 967	2 940	-	1	-	1	342 156
Uendret	300 319	63 587	594	593	3	297	-	296	18	365 707
1 - 99	-	-	8 504	27 567	4 995	2	1	-	-	41 069
100 - 499	1	3	6 168	87 407	52 545	3 570	909	309	19	150 931
500 - 999	1	1	5	8 805	21 140	12 950	4 431	941	90	48 364
1 000 - 1 499	-	5	3	3 813	7 641	6 474	6 480	1 501	425	26 342
1 500 - 1 999	-	-	4	888	2 361	5 001	3 530	1 796	1 035	14 615
2 000 - 3 999	3	-	5	304	2 954	3 861	2 994	4 184	2 599	16 904
4 000 eller mer	628	309	608	324	1 528	3 000	1 856	3 118	5 705	17 076

Tabell 4.9 (forts.). Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973

Merskatt	Nettoinntekt, kr									I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer	
47,0 prosent av gjeldsrentene som fradrag i skatt										
Kr										
-4 000 eller mer	594	4	-	-	1	-	-	-	2	601
-3 999 - -2 000	1 178	1 766	296	1	-	-	-	-	1	3 242
-1 999 - -1 500	587	1 470	593	2	1	-	-	-	-	2 653
-1 499 - -1 000	1 466	3 820	4 701	592	-	-	-	-	-	10 579
-999 - -500	4 984	19 065	15 258	6 465	4	1	-	-	-	45 777
-499 - -100	11 142	80 014	129 845	71 245	10 563	-	-	1	-	302 810
-99 - -1	9 963	80 581	151 219	120 454	40 191	2 945	-	-	-	405 353
Uendret	423 766	532 540	270 603	85 379	25 306	6 224	3 279	1 251	1 215	1 349 563
1 - 99	293	1 172	293	1 173	10 575	6 193	2 372	615	368	23 054
100 - 499	1	293	-	1 766	7 061	13 533	10 309	4 484	1 484	38 931
500 - 999	2	1	-	2	893	2 962	1 794	1 526	1 536	8 716
1 000 - 1 499	-	1	-	2	301	1 182	1 191	2 075	1 177	5 929
1 500 - 1 999	1	-	1	5	301	605	896	607	1 138	3 554
2 000 - 3 999	2	-	299	297	312	1 185	32	641	1 161	3 929
4 000 eller mer	306	4	11	13	602	327	330	947	1 814	4 354

Tabell 4.9 (forts.). Tallet på inntektstakere etter merskatt og nettoinntekt. 1973

Merskatt	Nettoinntekt, kr										I alt
	0- 9 999	10 000- 24 999	25 000- 39 999	40 000- 54 999	55 000- 69 999	70 000- 84 999	85 000- 99 999	100 000- 124 999	125 000 og mer		
39,3 prosent av reiseutgiftene som fradrag i skatt											
Kr											
-1 500 eller mer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-1 499 - -1 000	-	293	293	-	-	-	-	-	-	-	586
-999 - -500	1	293	-	-	-	-	-	-	-	-	294
-499 - -100	4 106	26 671	11 135	1	-	-	-	-	1	-	41 914
-99 - -1	13 191	136 277	129 823	31 354	1	1	-	1	-	-	310 648
Uendret	436 108	557 197	333 084	154 047	50 363	17 230	13 116	8 257	6 459	1 575 861	
1 - 99	879	-	95 853	87 049	32 547	11 165	2 662	621	396	231 172	
100 - 499	-	-	2 931	14 652	12 614	6 172	4 125	3 265	2 053	45 812	
500 - 999	-	-	-	293	586	587	299	2	375	2 142	
1 000 - 1 499	-	-	-	-	-	1	-	-	597	598	
1 500 - 1 999	-	-	-	-	-	1	1	1	6	9	
2 000 - 3 999	-	-	-	-	-	-	-	-	8	8	
4 000 eller mer	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	

5. FORSØK PÅ Å FREMSKRIVE DATAMATERIALET TIL 1976

Det er tidligere pekt på at inntekts- og skattetall for 1973 er av mindre interesse enn ajourførte tall. Vi har derfor forsøkt å bruke opplysningene fra 1973 til å gjøre anslag på de tilsvarende størrelser i 1976. Slike fremskrivninger vil selvsagt også være nødvendige selv om vi etter hvert får nyere datamateriale. Prinsippene bak og problemene ved en slik fremskrivning er skissert i avsnitt 2.6. I avsnitt 5.1 ser vi nærmere på fremskrivningsmetoden som er anvendt fram til 1976. Avsnitt 5.2 er viet proveny og fordeling av enkelte skatteformer på det ajourførte materialet. I avsnitt 5.3 diskuteres påliteligheten ved beregningene i avsnittet foran. Modellen gir i en viss forstand et valg mellom aktualitet og pålitelighet. Denne svakheten begrenser modellens anvendbarhet. I kapittel 6 behandles mulighetene for videreutvikling av modellen, blant annet med tanke på å kunne forbedre de ajourførte beregningene.

5.1. Nærmere om fremskrivningsmetoden

Tankegangen ved fremskrivningen er skissert i avsnitt 2.6. Det vil skje en fremskrivning både av tallet på inntektstakere og inntektstakernes inntekt innen hver sosioøkonomiske gruppe. Anslagene for vekst i inntekter og vekst i tallet på inntektstakere er bestemt på følgende måte. For de år skattestatistikken foreligger, er denne blitt brukt for å bestemme vekst i nettoinntekt innen hver gruppe. For de år skattestatistikken ikke foreligger, er det anvendt anslag hentet fra andre planleggingsmodeller i Byrået. Strengt tatt bruker vi for disse årene tall for vekst i bruttoinntekt. Dersom de samlede fradrag faktisk har vokst med en vekstrate forskjellig fra veksten i bruttoinntekten, vil det bli avvik mellom vekst i bruttoinntekt og vekst i nettoinntekt. Det foreliggende statistiske materialet gir få muligheter for å ta hensyn til slike kompliserende faktorer. Anslaget for vekst i nettoinntekten er derfor brukt til å fremskrive alle inntekts- og fradragsposter. Et problem oppstår ved at størrelsen av enkelte fradragsposter er underlagt grenser. Det er fastsatt maksimumsgrense for minstefradrag, oppgjørsfradrag, skattefri banksparing (sparing med skattefradrag) m.v. Disse maksimalverdiene er det tatt hensyn til ved fremskrivningene. Dersom det er nødvendig for å oppfylle betingelsen om at nettoinntekten er summen av inntektskomponentene fratrukket summen av fradragskomponentene, er

posten "andre fradrag, korreksjoner" korrigert tilsvarende. Dette er langt fra noen ideell løsning, men det sikrer oss at "økosirken" holder. Nettoinntekten er det sentrale begrep ved beregning av de fleste skatter, så vi har først og fremst lagt vekt på å anslå denne best mulig. En slik fremskrivning foretas for hver enkelt inntektstaker i det opprinnelige materialet fra 1973.

Veksten i tallet på inntektstakere i hver sosioøkonomisk gruppe brukes så til å korrigere de opprinnelige oppblåsningsfaktorene knyttet til tallet på inntektstakere¹⁾. Det var én oppblåsningsfaktor for inntektstakere som var med i utvalgsundersøkelsen, og én oppblåsningsfaktor for de inntektstakere som var med i totaltellingen²⁾. Innen hver sosioøkonomisk gruppe korrigeres disse to oppblåsningsfaktorene likt for de to delene av materialet. Det vil si at tallet på inntektstakere med høy inntekt/formue forutsettes å vokse relativt like sterkt som tallet på inntektstakere trukket ut ved utvalgsundersøkelsen. Dette gir ikke nødvendigvis noen god beskrivelse av den faktiske utvikling. Denne måten å behandle inntekts- og sysselsettingsvekst på, kan føre til at veksten i høyinntektsgruppene overvurderes. Følgen av dette er at provenyet, spesielt av de progressive skattene, kan bli anslått for høyt. Det har hittil ikke vært mulig å foreta noen særlig oppsplitting av vekstratene innenfor hver sosioøkonomisk gruppe. For perioden 1975 til 1976 er imidlertid inntektene for selvstendige i jordbruk fremskrevet med en annen vekstrate enn for andre selvstendige.

5.2 Proveny og fordeling av enkelte skatter

Vi har begrenset oss til en fremskrivning av de 4 viktigste skatte- og avgiftsartene, nemlig kommune- og fellesskatt, inntektsskatt til staten og pensjonsdel og sykedel av folketrygdpremien. Disse er absolutt av størst interesse, både fra proveny- og fordelingssynpunkt. I forbindelse med overgang til sparing med skattefradrag, ble det fastsatt hvordan skattefradraget skal fordeles på de offentlige budsjetter. En slik fordelingsrutine er ikke innarbeidet i modellen. Det regnes der som om hele fradraget belastes kommune- og fellesskatten. Samlet skatt til det offentlige blir altså riktig, men fordelingen på de offentlige budsjetter er altså ikke helt i samsvar med de faktiske

1) Begrepet oppblåsningsfaktor er diskutert i avsnitt 2.2.1.

2) Oppblåsningsfaktoren var opprinnelig 1 for den del av inntektstakerne som var med i totaltellingen.

reglene. For kommune- og fellesskatten kan denne feilen være om lag 3 eller 4 promille av det samlede skattebeløp.

På grunnlag av anslag for vekst i tallet på inntektstakere i hver av de tre sosioøkonomiske gruppene, er antall inntektstakere i Norge i 1976 beregnet til 2 299 615. Av disse var 59 prosent lønns- takere, 8 prosent selvstendige, 25 prosent trygdede og pensjonister og 8 prosent i gruppen andre. I forhold til 1973 betyr det 4,3 prosent økning i tallet på lønns- takere, 7,5 prosent flere trygdede og pensjo- nister og 6,1 prosent reduksjon i tallet på selvstendige. Vi vet lite om utviklingen i gruppen andre, og den er derfor forutsatt å vokse i takt med gruppen lønns- takere. Modellen har videre anslått summen av inntektsskatt til stat og kommune, fellesskatt og folketrygdavgift til å utgjøre 28 418 mill. kr i 1976. Det fordeler seg med 16 153 mill. kr på kommune- og fellesskatt, 5 583 mill. kr på inntektsskatt til staten, 3 505 mill. kr på folketrygdens pensjonsdel og 3 177 mill. kr på folketrygdens sykedel. Disse tallene ligger på om lag samme nivå som anslagene for 1976 fra andre skattemodeller. Vårt anslag for inntektsskatt til staten ligger imidlertid om lag 10-15 prosent høyere enn det andre beregninger tyder på. Det er imidlertid mulig at de andre beregningene kan ha gitt for lave tall for inntektsskatt til staten i 1976. Pålitelige regnskapstall for skatteligningen i 1976 vil først foreligge tidlig i 1978.

Reglene for de forskjellige skatteartene i 1976 var:

Inntektsskatt til kommunene og fellesskatt til Skattefor- delingsfondet utgjorde til sammen i 1976 maksimalt 23 prosent av netto- inntekt ved kommuneskatteligningen. Det var klassefradrag i inntekten med kr 5 000 i skatteklasse 1 og kr 10 000 i skatteklasse 2.

Inntektsskatt til staten ble i 1976 utlignet etter følgende progresjonstabell:

		Nettoinntekt		Skatt på høyeste inntekt i foregående intervall	Skatteprosent på resten av inntektsbeløpet
		Pst.	Kr	Kr	Pst.
<u>Skatteklasse 1</u>					
Av de første kr	26 000	0	0 - 26 000	0	0
" " neste "	9 000	6	26 000 - 35 000	0	6
" " " "	16 000	11	35 000 - 51 000	540	11
" " " "	10 000	16	51 000 - 61 000	2 300	16
" " " "	10 000	22	61 000 - 71 000	3 900	22
" " " "	10 000	28	71 000 - 81 000	6 100	28
" " " "	17 000	33	81 000 - 98 000	8 900	33
" " " "	30 000	38	98 000 - 128 000	14 510	38
" " " "	50 000	42	128 000 - 178 000	25 910	42
" " " "	100 000	46	178 000 - 278 000	46 910	46
Av overskytende beløp ..		48	278 000 og over	92 910	48
<u>Skatteklasse 2</u>					
Av de første kr	39 000	0	0 - 39 000	0	0
" " neste "	13 000	6	39 000 - 52 000	0	6
" " " "	16 000	11	52 000 - 68 000	780	11
" " " "	10 000	16	68 000 - 78 000	2 540	16
" " " "	10 000	22	78 000 - 88 000	4 140	22
" " " "	10 000	28	88 000 - 98 000	6 340	28
" " " "	16 000	33	98 000 - 114 000	9 140	33
" " " "	30 000	38	114 000 - 144 000	14 420	38
" " " "	50 000	42	144 000 - 194 000	25 820	42
" " " "	100 000	46	194 000 - 294 000	46 820	46
Av overskytende beløp ..		48	294 000 og over	92 820	48

Pensjonsdelen av folketrygdavgiften var 3,8 prosent for inntekt i og utenfor tjeneste og 8,7 prosent av pensjonsgivende inntekt i næring. Til forskjell fra 1973 var det i 1976 ikke fradragsrett for den del av avgiften som oversteg medlemsavgiften regnet etter satsen for lønnsinntekt. I 1976 ble inntekt av selvstendig næringsvirksomhet i jord- og skogbruk belagt med den laveste satsen. Minstegrensen for avgiftsplikt

var kr 6 500 og maksimumsgrensen var kr 144 000 i årsinntekt. Sykedelen av folketrygdavgiften var 4,4 prosent av nettoinntekt ved statsskatteligningen redusert med kr 5 000 i skatteklasser 1 og kr 10 000 i skatteklasser 2. Det var i 1976 ingen maksimumsgrense for beregning av sykedelen.

Tabell 5.1 - 5.4 gir en oversikt over hver av skattene i kroner og i prosent av nettoinntekt ved statsskatteligningen for gjennomsnittsskattyteren innen hver gruppe. Tabellene fortjener kommentar på enkelte punkter. Spesielt kan gjennomsnittsskattene regnet i prosent lett forvirre. I tabell 5.1 stiger alle skattebeløp, regnet i kroner, med økende gjennomsnittsinntekt. Gjennomsnittlig skatteprosent er imidlertid lavere for høyeste inntektsgruppe enn for nest høyeste for to av skatteartene. Dette har sin forklaring i at kommune- og fellesskatt regnes av nettoinntekt ved kommuneskatteligningen og pensjonsdelen av pensjonsgivende inntekt. Inntekt i form av aksjeutbytte inngår ikke i disse to inntektsartene, men bare i nettoinntekt ved statsskatteligningen. Det forhold at inntektstakere i høyeste inntektsgruppe har store inntekter i form av aksjeutbytte gir da forklaringen på de to avtakende gjennomsnittsskatteprosentene.

Som regel vil inntektstakerens pensjonsgivende inntekt være større enn nettoinntekt ved statsskatteligningen, samtidig som denne er like stor eller større enn nettoinntekt ved kommuneskatteligningen. Dette bidrar til at gjennomsnittsskatteprosentene i tabell 5.1 - 5.4 ligger under 23 prosent for kommune- og fellesskatt og over 3,8 prosent for pensjonsdelen. Tallene for denne avgiften blir selvfølgelig også influert av at det i alle grupperingene kan inngå inntektstakere med pensjonsgivende inntekt som er avgiftsbelagt etter høyeste sats.

Sammenlignet med gjennomsnittsskattesatsene i 1973 er det noen endringer i 1976. Kommune- og fellesskatten er relativt sett lavere for alle inntektsgrupper i 1976 enn i 1973. For inntektstakerne gruppert etter husholdningstype og næring er derimot gjennomsnittsskatten høyere i 1976 enn i 1973. Utviklingen er derimot mer variert når det gjelder sosioøkonomiske grupper. Gjennomsnittsskatten for selvstendige og for trygdede er lavere i 1976 enn i 1973, mens den for lønntakere er høyere. Inntektsskatt til staten viser det samme mønster etter kjennetegnene inntektsgruppe, husholdningstype og næring. Disse resultatene kan imidlertid ikke betraktes uavhengig av fremskrivningen. Inntektene er fremskrevet slik at et stort antall inntektstakere er flyttet over fra en inntektsgruppe til neste. Det er altså ikke de samme inntektstakerne i hver gruppe i 1976 som i 1973. Gjennomsnittsinntekten i øverste

Tabell 5.1. Skatter etter nettoinntekt. 1976

Nettoinntekt	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Kr								
0 - 9 999	3,5	0,0	3,0	0,8	111	0	94	26
10 000 - 24 999	10,8	0,0	2,9	2,1	1 257	0	332	249
25 000 - 39 999	17,5	0,9	3,9	3,4	5 236	266	1 174	1 027
40 000 - 54 999	19,4	2,8	4,2	3,8	8 898	1 301	1 940	1 745
55 000 - 69 999	20,2	4,9	4,4	4,0	12 146	2 940	2 628	2 380
70 000 - 84 999	20,6	7,4	4,5	4,0	15 553	5 597	3 380	3 052
85 000 - 99 999	20,7	10,0	4,5	4,1	18 690	9 008	4 034	3 675
100 000 - 124 999	21,0	14,2	4,4	4,1	23 206	15 697	4 918	4 555
125 000 og mer ...	20,7	23,5	3,7	4,1	36 664	41 545	6 505	7 330

Tabell 5.2. Skatter etter husholdningstype. 1976

Husholdningstype	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Enslig	18,3	5,0	3,5	3,6	4 235	1 169	800	830
Enslig forsørger .	17,3	2,8	3,6	3,4	3 824	629	792	751
Ektepar uten barn	18,6	6,6	3,8	3,7	8 233	2 930	1 701	1 621
Ektepar med 1 barn	19,7	7,4	4,5	3,9	9 383	3 509	2 116	1 839
Ektepar med 2 barn	19,8	7,9	4,6	3,9	10 556	4 245	2 474	2 082
Ektepar med 3 barn	19,3	7,3	4,9	3,8	9 793	3 728	2 498	1 939
Ektepar med 4 barn	18,7	7,5	4,6	3,7	8 064	3 221	1 974	1 591
Andre	15,2	2,4	3,9	3,0	3 732	577	961	731

Tabell 5.3. Skatter etter sosioøkonomisk gruppe. 1976

Sosioøkonomisk gruppe	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Selvstendige ..	18,1	10,7	5,4	3,6	12 841	7 553	3 842	2 537
Lønnstakere ...	20,2	6,3	4,3	4,0	9 246	2 907	1 982	1 813
Trygdede	11,6	1,2	0,4	2,3	1 658	175	60	329
Andre	12,1	5,4	2,5	2,6	978	440	205	212

Tabell 5.4. Skatter etter næring. 1976

Næring	Skatt i prosent av inntekt				Skatt pr. inntektstaker. Kroner			
	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del	Komm.- og fel- les- skatt	Stats- skatt	Pen- sjons- del	Syke- del
Jordbruk, skogbruk, fiske	17,8	7,2	4,0	3,5	9 410	3 786	2 093	1 859
Industri etc. .	19,9	6,1	4,6	3,9	10 030	3 077	2 325	1 964
Varehandel og transport	19,6	6,7	4,8	3,9	8 408	2 863	2 046	1 656
Tjenesteyting .	20,4	8,6	4,3	4,0	10 893	4 618	2 321	2 137
Annet - uopp- gitt	11,9	2,1	0,9	2,4	1 542	269	117	311

inntektsgruppe er til og med lavere i 1973 enn i 1976 som følge av inntektstakere som er kommet i tillegg.

Grupperingene etter de tre andre kjennetegnene inneholder de samme inntektstakerne i 1976 som i 1973. Veksten i inntekt pr. inntektstaker bygger på den sosioøkonomiske grupperingen vi finner i tabell 5.3. Det har altså vært gitt separate inntektsvekster for hver enkelt av disse

sosioøkonomiske gruppene. Tabellene 5.2 og 5.3 som grupperer etter husholdningstype og næring er mer sammensatte, i den forstand at det til hvert kjennetegn er knyttet inntektstakere med ulik sosioøkonomisk bakgrunn. Veksten i inntekt for inntektstakerne i en næring eller en husholdningstype vil derfor være avhengig av den sosioøkonomiske bakgrunn for disse inntektstakerne, og dermed deres inntektsvekst.

For fullstendighetens skyld bør det kanskje påpekes at slike gjennomsnittsskattesatser er et ufullstendig mål for utviklingen i skattebelastningen fra 1973 til 1976, idet både direkte skatter, moms, avgifter og subsidier har blitt endret. Samtidig som de nominelle inntektene har økt fra 1973 til 1976 har også prisene økt. For å få et riktig bilde av denne utviklingen må vi se på endringen i den såkalte disponible realinntekt, som er korrigert for virkningen av slike prisendringer. Dette er behandlet i [3]. Det er aktuelt å bygge ut modellen til også å beregne slike størrelser, dette er nærmere diskutert i kapittel 6.

5.3 Kan vi stole på beregningene?

Dersom slike beregninger skal ha noen verdi, må det være mulig å feste lit til dem. Det vil med andre ord bety at de beregnede størrelsene må gi informasjon om hvilke størrelser som faktisk vil realiseres, dersom forutsetningene om inntekts- og sysselsettingsutviklingen er oppfylt. Denne betingelsen er vesentlig. Dersom grunnlaget for fremskrivningen er galt, kan vi heller ikke ha noe håp om at resultatet skal bli bra. Beregningene i avsnitt 5.2 bygger på så gode anslag for inntekts- og sysselsettingsutviklingen som det har vært mulig å lage på det tidspunkt beregningene ble foretatt. Det er ikke dermed sagt at det er dette resultatet vi vil få når inntektsundersøkelsen 1976 gjennomføres.

Også det forhold at bare et utvalg av alle inntektstakere i 1973 er med i undersøkelsen, reduserer påliteligheten av våre beregninger. I kapitlene 3 og 4 brukte vi modellen til å analysere skattesystemet i 1973. Det avvik vi kunne observere mellom modellens beregnede provenytall, og skattestatistikkens tall for faktisk påløpte skatter samme år representerer bl.a. denne feilkilden. Desto lenger materialet fremskrives, dvs. jo mer vi fjerner oss i tid fra det år undersøkelsen ble gjennomført, jo større blir altså usikkerheten knyttet til beregningene. I en viss forstand har vi altså et valg mellom aktualitet

og pålitelighet. Beregninger knyttet til året 1973 vil bli pålitelige, men ikke så veldig aktuelle. For seinere år blir aktualiteten større, men påliteligheten reduseres. I praksis vil det føre til at en ut fra 1973-materialet velger å framskrive til og med f.eks. 1977. Dette gir en usikkerhet som vi ut fra vår erfaring synes er akseptabel. Framskrivninger på 5 år eller mer i forhold til datamaterialet vil derimot gi en usikkerhet som er større enn den akseptable.

I neste kapittel kommer vi nærmere inn på en del aktuelle muligheter for å videreutvikle modellen, slik at resultatene bl.a. vil kunne bli mer pålitelige.

6. AVSLUTTENDE KOMMENTARER

Det foreligger planer for videreutvikling av modellen LOTTE i flere retninger. Hensikten er dels å gjøre modellen teknisk sett enklere og bedre i bruk, dels å kunne foreta nye typer av beregninger. Slike beregninger er aktuelle i forbindelse med problemstillinger vi hittil ikke har arbeidet med, men som det etter hvert har blitt interesse for.

Det er to utviklingsprosjekter som særlig er av interesse. Det første går på behandlingen av den informasjon vi har om hver enkelt inntektstaker, det andre på sammenkobling med andre modeller for blant annet å kunne beregne utviklingen i disponibel realinntekt.

Tankegangen bak det første prosjektet er følgende: For hver inntektstaker har en alle opplysningene på selvangivelseeskjemaet. Modellen behandler ett og ett skjema om gangen. I praksis er det tungvint med en slik individuell behandling av alle inntektstakere. Dersom det var mulig å etablere funksjonssammenhenger mellom forskjellige inntekts- og fradragposter og de kjennetegnene vi har gruppert inntektstakerne etter i tabellene foran, ville denne individuelle behandlingen kunne forenkles vesentlig. Tankegangen er altså analog med den som er brukt ved behandlingen av materialet fra forbruksundersøkelsen. Ved forbruksundersøkelsen blir det samlet inn husholdningsregnskap fra et stort antall husholdninger. Det store antall varer som opptrer i regnskapene aggregeres til et begrenset antall utgiftsgrupper. På grunnlag av materialet fra forbruksundersøkelsen blir det estimert såkalte utgiftsfunksjoner (Engelfunksjoner). Disse gir størrelsen av en utgiftsgruppe som funksjon av total forbruksutgift, husholdningstype, bosted, sosioøkonomisk gruppe m.v. Det er to fordeler med å estimere utgiftsfunksjoner i forhold til å regne på primærmaterialet. For det første innebærer det mindre data-masser som skal behandles i hver beregning og dermed en teknisk sett enklere og billigere modell. For det andre får vi tatt vare på de sammenhenger som finnes mellom de enkelte husholdninger i materialet. Det blir dermed lagt større vekt på selve konsumstrukturen, enn på de individuelle variasjoner. Med tanke på fremskrivning av materialet fra ett år til ett annet, vil det kunne være en fordel å etablere funksjonssammenhenger. Poenget ved å fremskrive er nemlig å ajourføre totalutviklingen mer enn de individuelle variasjoner. Det vi kan kalle inntekts- og fradragfunksjoner ovenfor, innebærer altså samme type data-reduksjon i materialet fra inntektsundersøkelsen, som utgiftsfunksjonene i forhold til forbruksundersøkelsens primærmateriale.

Det er imidlertid på vesentlige punkter forskjell mellom utgiftsfunksjoner og slike inntekts- og fradragsfunksjoner. Utgiftsfunksjoner er avledet fra betingelsene for konsumentens tilpasning, slik vi kjenner dem fra økonomisk teori. Det innebærer et sett av restriksjoner på disse funksjonene. Disse restriksjonene gir svært nyttig informasjon ved estimering av utgiftsfunksjonene. De såkalte inntekts- og fradragsfunksjonene er derimot å betrakte som rent empirisk etablerte funksjons-sammenhenger. Foreløpig er det i hvert fall ikke mulig å knytte disse til kjente begreper og prinsipper i økonomisk teori. Analogien med de teoretisk godt begrunnede utgiftsfunksjonene må derfor ikke trekkes for langt.

Det andre videreutviklingsfremstøtet tar sikte på simultane analyser av direkte og indirekte skatter og subsidier. Slike analyser kan vi også foreta nå, men bare for såkalte typehusholdninger. Disse typehusholdningene er definert slik at de oppfyller visse betingelser med hensyn til inntekter, fradragsposter, antall inntektstakere i husholdningen m.v. De direkte skattene beregnes for disse husholdningene, mens virkningen av de indirekte skattene og subsidiene fastlegges på grunnlag av materiale fra forbruksundersøkelsen. Den modellen Byrået nå har, er nærmere beskrevet i [3].

Tanken bak dette prosjektet er å erstatte de konstruerte typehusholdningene med faktisk observerte husholdninger fra inntektsundersøkelsen. Vi vil dermed kunne analysere utviklingen i disponibel realinntekt for husholdninger basert på faktiske inntekts-, fradrags- og forbruksobservasjoner. Som en naturlig videreføring av dette, vil det videre være ønskelig å utvikle et verktøy for utarbeiding av prognoser for utviklingen i disponibel realinntekt. En mulighet er denne: Ved hjelp av nasjonalbudsjettmodellen MODIS IV kan det gjøres anslag for pris- og inntektsutviklingen. Disse resultatene vil kunne innarbeides i den planlagte skattemodellen. Modellen vil da kunne brukes som en såkalt "ettermodell" til MODIS IV for å vise hvordan den totale realinntektsutvikling fordeler seg på husholdninger med forskjellige kjennetegn.

Parallelt med utviklingsprosjekter av denne typen, vil modellen LOTTE til enhver tid bli tilpasset materialet fra nye inntektsundersøkelser så snart de foreligger. Beregningene i denne artikkelen bygger på materialet fra Inntektsundersøkelsen 1973. Neste inntektsundersøkelse er planlagt i 1976. I forbindelse med inntektsundersøkelsen er det planlagt å samle inn opplysninger om de skattefrie sosiale ytelser som husholdningene har mottatt. Dette vil være av stor betydning for å få et mer fullstendig bilde av inntektsforholdene i befolkningen.

ENGLISH SUMMARY

This paper presents a model developed for the analysis of revenue and distributional effects of changes in the personal income taxes. The data base of the model is, for the present, the Norwegian Income Statistics 1973. The basic material of these statistics has been compiled from a sample of ca. 14 700 individual tax returns. The model is designed to estimate the tax revenue and to evaluate the after-tax income distribution corresponding to alternative sets of tax rates and alternative definitions of taxable net income and net wealth. Chapter 2 gives a brief survey of the model, and presents the data base and the method of calculation of the taxes together with a description of the output and the classification systems. The last part of chapter 2 discusses the fields of application and the method for updating the data base from the year of the Income Statistics to a later year.

Chapter 3 gives a survey of some properties of the Norwegian 1973 tax system. The distributional and revenue effects of removing some of the tax deductions are analysed in chapter 4, together with some sample applications of the model. These indicate that interest payments, which in Norway are deductible from income, represent 26 per cent of all deductions. In the kroner 10 000 - 24 999 income bracket they represent only 13 per cent of the total, increasing to 57 per cent in the kroner 100 000 - 124 999 income bracket. The model further shows that total tax revenue would be the same if we replace the deductions mentioned above with a deduction from taxes amounting to 47 per cent of interest payments. Nearly all the taxpayers with net income less than kroner 70 000 would then be better off. Of course, owing to the progressivity of the income tax, deductions of interest payments in taxes involves a higher degree of redistribution than deductions in income.

The application of the methods for updating the data base to a later year is discussed in chapter 5. This chapter also includes estimates of total revenue and distribution effects of some of the 1976 tax rules. The final chapter discusses some of the possibilities for further development of the model.

Referanser

- [1] E. Biørn (1971): Fordelingsvirkninger av indirekte skatter og subsidier. Artikler nr. 42 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [2] E. Biørn (1975): The Distributive Effects of Indirect Taxation: An Econometric Model and Empirical Results based on Norwegian Data. The Swedish Journal of Economics, vol. 77 (1975), No. 1, pp. 1-12. Også trykt som Artikler nr. 77 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [3] E. Biørn og E. Garaas (1976): Inntekts- og forbruksbeskatning fra et fordelingssynspunkt. En modell for empirisk analyse. Samfunnsøkonomiske studier nr. 30 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [4] J.D. Engebretsen (1974): En modell for analyse av utviklingen i de direkte skatter: skattemodellen i MODIS IV. Artikler nr. 72 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [5] J.D. Engebretsen (1974): MODIS IV. Dokumentasjonsnotat nr. 12. Modellen for direkte skatter. Arbeidsnotat IO 74/55 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [6] I. Gabrielsen (1977): Det norske skattesystem. Hefte II. Samfunnsøkonomiske studier nr. 31 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [7] I. Gabrielsen (1975): Oversikt over modeller og EDB-rutiner for analyse av personskattleggingen. Utviklet ved forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå. Gjengitt i: Nasjonalregnskap, modeller og analyse. En artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag. Samfunnsøkonomiske studier nr. 26 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [8] E. Garaas (1973): LOTTE - en revidert versjon av programmet for beregning av skatt under ulike inntektsdefinisjoner og skatteregler. Arbeidsnotat IO 73/32 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [9] C. Rosenqvist (1972): LOTTE - et program for beregning av inntektsskatt under ulike definisjoner av inntekt og ulike skatteregler. Arbeidsnotat IO 72/12 fra Statistisk Sentralbyrå.
- [10] A. Øien og K. Huseby (1968): KFS. Et generelt program for beregning av inntektsskatter, trygdepremier og barnetrygd for ulike skattytere. Arbeidsnotat IO 68/7 fra Statistisk Sentralbyrå.

Utkommet i serien ART

Issued in the series Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART)

- Nr. 83 Lorents Lorentsen og Tor Skoglund: MSG-3 En modell for analyse av den langsiktige økonomiske utvikling *MSG-3 A Model for Analysis of the Long Term Economic Development* 1976 46 s. kr 7,00
- " 84 Petter Jakob Bjerve: Trends in Norwegian Planning 1945-1975 *Utviklingstendensar i norsk planlegging gjennom 30 år* 1976 42 s. kr 7,00
- " 85 Idar Møglestue og Arild Jeber: Utdanning og yrke til lærerkandidatene fra 1965 *Education and Occupation of Graduates from Teachers' Training Colleges in 1965* 1976 55 s. kr 8,00
- " 86 Jan M. Hoem, Erling Berge og Britta Holmbeck: Four Papers on the Analytic Graduation of Fertility Curves *Fire artikler om analytisk glatting av fruktbarhetskurver* 1976 57 s. kr 8,00
- " 87 Vidar Ringstad: On the Estimation of Dynamic Relations from Combined Cross Section Time Series Data *Om estimering av dynamiske relasjonar frå tverrsnitts-tidsrekke-data* 1976 19 s. kr 5,00
- " 88 Petter Laake og Hans Kristian Langva: Estimering av sysselsetting i geografiske regioner: Om estimatorenes skjevhet, varians og bruttovarians *Estimation of Employment within Geographical Regions: On the Bias, Variance and the Mean Square Error of the Estimates* 1976 57 s. kr 8,00
- " 89 Ståle Dyrvik: Ekteskap og barnetal - Ei gransking av fertilitetsutviklinga i Norge 1920-1970 *Marriage and Number of Children - An Analysis of Fertility Trend in Norway* 1976 48 s. kr 8,00
- " 90 Ståle Dyrvik: Utviklingstendensar i 1975 i Noregs befolkning *Trends in the Norwegian Population* 1975 27 s. kr 7,00
- " 91 Inger Gabrielsen: Aktuelle skattetal 1976 *Current Tax Data* 1976 51 s. kr 8,00
- " 92 Olav Vannebo: Regionale forskjeller i yrkesdeltakingen 1970 *Regional Differences in Labour Force Participation 1970* 1977 67 s. kr 9,00
- " 93 Finn R. Førsund og Sigurd Tveitereid: Pris- og inntektsfordelingsvirkninger av miljøverninvesteringer i norsk bergverk og industri *Price and Income Effects of Environmental Protection Investments in Norwegian Mining and Manufacturing* 1977 87 s. kr 11,00
- " 94 Erik Garaas: En modell for analyse av skatter ved forskjellige definisjoner av inntekt *A Model for Analysis of Taxes and Alternative Definitions of Income* 1977 59 s. kr 11,00

Fullstendig oversikt over tidligere nummer av serien Artikler finnes i nr. 90.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo og er til salgs hos alle bokhandlere
Pris kr 11,00